

Türk Dili Ve Edebiyatı

TAMAMI ÇÖZÜMLÜ

KAZANIM ODAKLI + BECERİ TEMELLİ

SORU BANKASI

+ Özetin özeti konularla

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Yazarlar
Kübra YILDIZ
Ali DEMİR
Ebubekir ÇALIOVA

11. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

EDİTÖR

Turgut MEŞE

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Markaj Yayınları

2. Baskı: Giriş Yayınları

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Özgür WEB

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: GİRİŞ

- ▶ EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ 10
- ▶ EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ..... 12
- ▶ YAZIM KURALLARI..... 16

2. ÜNİTE: HİKÂYE

- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE 30
- ▶ CÜMLENİN ÖGELERİ..... 33

3. ÜNİTE: ŞİİR

- ▶ ŞİİR / TANZİMAT DÖNEMİ ŞİİRİ 48
- ▶ SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ŞİİRİ 53
- ▶ FECRİATİ DÖNEMİ ŞİİRİ 55
- ▶ MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİRİ - SAF ŞİİR -
CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN İLK YILLARINDA ŞİİR . 58
- ▶ TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ 63

4. ÜNİTE: MAKALE

- ▶ MAKALE..... 75
- ▶ NOKTALAMA İŞARETLERİ 78

5. ÜNİTE: SOHBET VE FIKRA

- ▶ SOHBET (SÖYLEŞİ) 88
- ▶ FIKRA (KÖŞE YAZISI)..... 91

6. ÜNİTE: ROMAN

- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE
ROMAN (1923-1950) 102
- ▶ MODERNİZM AKIMI 105
- ▶ DÜNYA EDEBİYATINDA ROMAN..... 108
- ▶ ANLATIM BOZUKLUKLARI 111

7. ÜNİTE: TİYATRO

- ▶ CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO 124
- ▶ TEMEL TİYATRO TERİMLERİ 127

8. ÜNİTE: ELEŞTİRİ

- ▶ ELEŞTİRİ 138

9. ÜNİTE: MÜLAKAT VE RÖPORTAJ

- ▶ MÜLAKAT..... 148
- ▶ RÖPORTAJ 150

- ▶ ÇÖZÜMLER 155

- ▶ CEVAP ANAHTARI 191

ÜNİTE GİRİŞ

EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ

- Klasisizm
- Romantizm
- Realizm (Gerçekçilik)
- Natüralizm
- Parnasizm
- Sembolizm (Simgecilik)

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

YAZIM KURALLARI

- Büyük Harflerin Kullanımı
- Kısaltmaların Yazımı
- Sayıların Yazımı
- İkilemelerin Yazımı
- Pekiştirmeli Sözlerin Yazımı
- “İki”nin Yazımı
- “de”nin Yazımı
- “mi”nin Yazımı
- Birleşik Sözcüklerin Yazımı

GİRİŞ YAYINLARI

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

- **Edebiyat**; düşüncelerin, duyguların veya hayallerin insanlara estetik bir zevk ve anlayışıyla aktarılması sanatıdır. Edebiyat insana yönelik bir faaliyet olduğu için sosyal hayattan ayrı düşünülemez.
- Edebi eserlerin yaratılış sürecinde toplumun payının göz ardı edilemeyeceği bilinen bir gerçektir. Yani edebiyat ve toplum arasında karşılıklı bir ilişki vardır.
- Her yazar belirli bir sosyal ortamda doğup büyür ve bir dünya görüşü edinir. Bu dünya görüşünü de eserlerine yansıtır.
- Edebiyatın; toplum özelliklerini barındırması, toplum sorunlarını dile getirmesi ve bununla birlikte toplumsal değişimde söz sahibi olması beklenir. Yani **edebiyat bir yandan toplumu etkilerken bir yandan da ondan etkilenir.**
- Edebiyat; toplumsal varoluşun ve milli kimliğin, düşünce ve sanat alanında inşası ve gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir araçtır.
- Edebiyatımızda pek çok yazar toplumsal sorunları eserlerine taşımakla kalmamış o sorunların çözüm yolları hakkında somut düşüncelerle de okurlarını yönlendirmişlerdir.

EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ

- Sanatta görüş, duyuş, anlayış bakımından yenilikler ortaya koyan, farklılık gösteren harekete **sanat akımı** denir. Sanat akımları, sadece edebiyat sanatına özgü akımlar değildir. Başka sanatlarda da varlıklarını hissettirir. Edebiyat açısından; benzer sanat anlayışlarını eserlerine yansıtan sanatçıların ortaya koydukları ilkeler şeklinde tanımlanabilir sanat akımları.
- Edebiyat akımlarının her biri, kendine has ilke ve özellikleri ile sanatçıyı, dolayısı ile eseri etkiler. Yani edebi eserler, belli bir sanat anlayışı doğrultusunda kaleme alınır. Aynı anlayışla kaleme alınan edebi eserler de zamanla sanat akımlarının gelişip yaygınlaşmasını sağlar. Böylelikle edebiyat akımları ile edebi eserler arasında karşılıklı bir ilişki kurulmuş olur.
- Sanat akımlarının hemen hepsinde, ortaya çıktıkları dönemin toplumsal yapısı, fikir hareketleri ve ideolojileri söz konusudur. İlk olarak Batı'da ortaya çıkan ve zamanla diğer milletlerde de varlık gösteren başlıca sanat akımları şunlardır: **klasisizm, romantizm (coşumculuk), realizm (gerçekçilik), natüralizm (doğalcılık), parnasizm, sembolizm (simgecilik), empresyonizm (izlenimcilik), ekspresyonizm (dışavurumculuk), kübizm, fütürizm (gelecekçilik), dadaizm, sürrealizm (gerçeküstüçülük) ve egzistansiyalizmdir (varoluşçuluk).**

Klasisizm

16. yüzyılın sonlarında Fransa'da doğmuştur. Merkezinde yer alan kavramlar **akıl** ve **sağduyu**dur. Duygu ve eğilimler bu akımda önemsizdir. 18. yüzyılın sonuna dek varlığını sürdürmüştür. Konular daha çok tarihten ve mitolojiden seçilmiştir. Temsilcileri: La Fontaine, Racine, Corneille, Moliere...

Romantizm

Klasisizme tepki olarak 18. yüzyılın ikinci yarısında doğan, **duygu** ve **hayali** ön planda tutan bir edebi akımdır. Konular genellikle günlük hayattan ve milli tarihten seçilir. Temsilcileri: Victor Hugo, Shakespeare, J. J. Rousseau, Goethe, Puşkin, Lamartine; Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi...

Realizm (Gerçekçilik)

19. yüzyılın ikinci yarısında romantizme tepki olarak doğmuştur. Sanatçılar, gündelik hayatı tüm **gerçekliği** ile yansıtmışlardır. Temsilcileri: Stendhal, G. Flaubert, Balzac, E. Hemingway, Dostoyevski, Çehov, Tolstoy; H. Ziya Uşaklıgil, H. Edip Adivar, Yakup Kadri, R. Nuri Güntekin, M. Şevket Esenal...

Natüralizm

Gözlemlerle birlikte bilimselliği de esas alan bir akımdır. Yazar, insan davranışlarını açıklamak için **soya çekimi** dikkate almalı, tıpkı bir **bilim adamı** gibi davranmalıdır. Temsilcileri: Akımın öncüsü **Emile Zola**, A. Daudet, Guy de Maupassant, Goncourt Kardeşler; H. Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım...

Parnasizm

Parnasizm, şiire has bir akımdır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da romantizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. **Şiirler realist** anlayışla yazılır, **sanat sanat içindir** görüşü hakimdir. Temsilcileri: T. Gautier, F. Coppee, J. Maria de Heredia, T. Banville; C. Şahabettin, Tevfik Fikret, Yahya Kemal...

Sembolizm (Simgecilik)

19. yüzyılın ikinci yarısında parnasizme tepki olarak ortaya çıkmış, şiire özgü bir akımdır. Kelimelerin **sembolik** anlamlarından yararlanılmış, **anlam kapalılığı** amaçlanmış, şiir ile **musiki** yakınlaştırılmıştır. Temsilcileri: Baudelaire, Verlaine, Mallarmé, Paul Valéry; Cenap Şahabettin, Ahmet Haşim...

1. Edebiyat, toplumsal yaşamın bir aynasıdır. Bunda, kullandığı dilin etkisi önemli bir rol oynar. Çünkü dil, toplumun temel taşıdır. Sanatçılar da bu temel taşı kullanarak edebî eserleri toplum için oluşturmaya çalışırlar. Toplumun dilinden ve toplumdan kopuk eserler unutulmaya mahkûmdur. Sanatçıların eserlerinde kullandıkları dilde ve konu seçiminde yetiştikleri ortam son derece etkilidir. Bu bakımdan edebî eserleri değerlendirirken sanatçının sosyal hayatı ve toplumun içinde bulunduğu durumu bilmekte fayda vardır.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Toplumsal yapı bir edebî eseri anlamada tek ve en önemli kriterdir.
 B) Edebiyatın şekillenmesinde sanatçıların bireysel duygu ve düşünceleri etkilidir.
 C) Edebî ürünlerin ortaya çıkmasını dile bağlayarak açıklamak toplumu edebiyattan soyutlamaktır.
 D) Edebiyatın, tarihi süreç içerisinde türlere ayrılmasında dildeki farklılaşma etkilidir.
 E) Toplumun yaşantısını ve dilini eserlerinde işleyen sanatçılar kalıcı eserler vermeye bir adım daha yakındır.

2. Edebiyat; insanların dünya içerisinde bir yer edinmelerini, gelenekler arasındaki etkileşimin sağlanmasını, nesillerin geçmişleri ile bağının ortaya çıkarılmasını, toplumların birbiri ile olan farklarını ve değişmezlerini belirlemekte önemli bir yere sahiptir.

Verilen açıklamadan hareketle aşağıdakilerden hangisinde edebiyatın toplumla ilişkisi yanlış vurgulanmıştır?

- A) Edebiyat, sosyal hayatta meydana gelen değişimleri tüm yönleriyle yansıttığından toplumun aynası kabul edilir.
 B) Yeni bir toplumsal unsurun oluşumunda, kendi doğal sürecinde farklılık gösteren edebiyatın katkılarından söz edilemez.
 C) Edebiyat, toplumların dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olan bir unsurdur.
 D) Bir toplumun geçmiş nesillerinin düşünceleri, edebî eserler değerlendirilerek çözümlenebilir.
 E) Edebiyat, toplumsal kimliklerin oluşumunda ve aktarılmasında önemli bir fonksiyona sahiptir.

3. Naim Efendi, büyük konağın en yaşlı kişisidir. Tam bir Tanzimat efendisidir. Gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Karısı Nefise Hanım ölmüş, konaktaki düzen bozulmuştur. Naim Efendi, kızı Sakine Hanım, damadı Servet Bey, torunları Seniha ve Cemil ile aynı konakta yaşamaktadır. Damadı lükse düşkün bir adamdır. Torunu Seniha ise çok serbest yetişmiş bir kızıdır. I. Dünya Savaşı yıllarıdır. Savaşın yarattığı ekonomik kriz konağa da yansır. Seniha Avrupa'ya kaçır. Damat Servet Bey, sıkıcı bulduğu konak yaşamından ve Naim Efendi'den kurtulmak için bir apartmana taşınır. Naim Efendi, konağı kiraya verip kız kardeşinin yanına çıkmak istese de konağı hiç kimse kiralamaz. Naim Efendi, hızla değişmesine akıl erdiremediği bir çöküş dünyasında, konağında tek başına kalır.

Kıralık Konak adlı romanı tanıtan bu parçadan hareketle edebiyat - toplum ilişkisi ile ilgili olarak;

- I. Edebî eserlerde kişiler ve anlatılan olaydan hareketle toplumsal yapı ile ilgili bilgi sahibi olunabilir.
 II. Edebî eserler toplumda meydana gelen ve köklü değişimler içeren olaylardan bağımsız düşünülemez.
 III. Roman kişileri kurmaca bir dünyada var olduğundan bu kişilerin yaşadıkları ile gerçek yaşam arasında bağ kurulamaz.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız III
 C) I ve II
 D) Yalnız II
 E) II ve III

4. I. Edebiyat, söz ve yazı aracılığıyla toplumsal birikimi sonraki çağlara aktarır.
 II. Toplumda ait değerler, muharrer eserler aracılığıyla ya da dilden dile aktararak geleceğe nakledilir.
 III. Sanat; her alan, her duygu ve toplumu ilgilendiren her konuda söz sahibidir.
 IV. Bir toplumun edebiyatı, o toplumun varoluşunu, duygularını, millî kimliğini yansıtmakla mükelleftir.

Numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve II
 B) II ve III
 C) II ve IV
 D) I ve IV
 E) III ve IV

- 1 Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanında, Anadolu'ya öğretmen olarak giden Feride'nin hikâyesi işlenmiştir. Roman yayımlandıktan kısa bir süre sonra İstanbul'da yüzlerce genç kız, Anadolu'ya öğretmen olarak gitmek için yetkililere başvurmuştur. Bu romanda, İstanbul hayatından uzaklaşarak Anadolu'ya geçen ve Anadolu yaşamını daha önce hiç görmemiş bir genç kızın bu farklı yaşam tarzı karşısında yaşadıkları anlatılmıştır. Roman, etkisi açısından incelendiğinde İstanbul'da yaşayan insanların Anadolu'ya bakış açılarının değişmesini ve insanların yaşamlarında derin izler bırakmasını sağlamıştır. Romanın yazıldığı dönemlerde aileler kız çocuklarına Feride ismini vermiş ve ilk defa karşılaştıkları ve gerçekçi bir anlatımla dile getirilen bu yaşamdan ne kadar uzak kaldıklarını da anlamaya başlamışlardır. Roman adeta Anadolu gerçekleriyle yüzleşmeyi ifade eder.

Bu parçadan yola çıkarak ortaya konan;

- I. Edebiyat ve toplum arasında bulunan koparılamaz etkileşim
- II. Edebiyatın yaşam üzerinde etkileyici izler bırakması
- III. Hayatın gerçeklerinin edebiyat aracılığıyla halka duyurulması

durumlarından hareketle edebiyat-toplum ilişkisi yönünden aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Edebiyat, sosyal hayatın içinde yer alan ve bu açıdan da sosyal yaşamdan ayrı düşünülemeyecek bir türdür.
- B) Edebiyat, toplumsal yaşamı etkileme gücü açısından önemli bir görev üstlenmektedir.
- C) Hayatın aksayan yönleri edebî eserlerde dile getirilerek bu yönde halk bilinçlendirilmiştir.
- D) Edebî eserler toplumun gerçeklerle yüzleşmesiyle birlikte insanların hayata sınırsız bağlanmalarının yollarını ortaya koymaktadır.
- E) Edebiyat, insanların toplumdaki farklı yaşantıları görmelerine etki ederek toplum içerisindeki bütünleşmeyi de sağlamaktadır.

2

Görseldeki bilgi yarışmasında moderatör, yarışmacılardan 3. soru olarak “klasisizm akımının bir özelliği”ni söylemelerini istemiştir.

Buna göre soruyu yanlış cevaplayan yarışmacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kemal
- B) Sevda
- C) Tarık
- D) Çiğdem
- E) Çetin

ÜNİTE HİKÂYE

CÜMLENİN ÖGELERİ

- Temel Ögeler
- Yardımcı Ögeler
- Cümle Dışı Unsur

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

- 1923-1940 Arası Hikâye
- 1940-1960 Arası Hikâye

GİRİŞ YAYINLARI

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HİKÂYE

➔ Tanzimat'la birlikte Batı kültürünün etkisine giren ve bu yönde gelişen edebiyatın 1923'ten başlayarak günümüze kadar devam eden dönemine Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı denir.

1923-1940 Arası Hikâye

- ➔ 1923-1940 yılları arasında yazılan hikâyelerde gözlemci gerçekçilik ön plandadır.
- ➔ Konu olarak Türk toplumunun siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşamı Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda Batı medeniyetine ayak uydurma çabaları ele alınmıştır.
- ➔ Bunların yanında bireyin iç dünyasını ele alan hikâyeler de yazılmıştır.
- ➔ Ayrıca Milli Edebiyat sanatçıları bu dönemde de eser vermeye devam etmiştir.
- ➔ Yaşanan yeni gelişmelerle birlikte Türk hikâyeciliğinde hem içerik hem de şekil yönünden büyük değişiklikler ortaya çıkmıştır.
- ➔ Cumhuriyetin ilk yıllarında Memduh Şevket Esenal, olay hikâyelerinden farklı olarak durum hikâyeleri yazmıştır.
- ➔ 1923-1940 yıllarında hikâye türünün öncüleri Reşat Nuri Güntekin, Sabahattin Ali, Sadri Ertem, Fahri Celalettin Göktulga, Ercüment Ekrem Talu, Sebahattin Enis, Kenan Hulisi Koray, Nahit Sırrı Örik, Bekir Sıtkı Kunt, Sait Faik Abasıyanık ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır.

1940-1960 Arası Hikâye

➔ Bu dönem hikâyelerinde bireyin iç dünyası, toplumsal gerçekler, II. Dünya Savaşı'nın etkileri, milli ve dini değerler ile modernizm ele alınmıştır.

Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Hikâyeler: Psikoloji ve psikiyatri biliminden yararlanan bazı yazarlar bireyin iç dünyasını esas alan eserler yazmışlardır. Bu tür hikâyelerde yalnızlık, bilinçaltı gibi konular işlenmiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar, Tarık Buğra bu tarz hikâyeler yazmıştır.

Toplumcu Gerçekçi Hikâyeler: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde güçlenen toplumcu gerçekçilik akımı Türk edebiyatında etkisini göstermiştir. Hikâyelerde köy ve köylünün sorunları, toprak kavgaları dile getirilmiştir. Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Samim Kocagöz bu tarzda hikâyeler yazan bazı yazarlardır.

Modernist Hikâyeler: Dil ve anlatımda yeni tarz arayışları söz konusudur. Olayların birey üzerindeki etkilerine değinilir. Varoluşçuluk akımı ve alegorik anlatım ön plandadır. Yusuf Atılgan, Ferit Edgü, Oğuz Atay, Selim İleri, Bilge Karasu bu anlayışla eserler yazan bazı yazarlardır.

Milli ve Dini Duyarlılıkları Yansıtan Hikâyeler: Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Sevinç Çokum...

1923-1940 Yılları Arasında Yazılan Tanınmış Hikâyeler

Eser	Yazar
➔ Leyla ile Mecnun	➔ Reşat Nuri Güntekin
➔ Talak-ı Selase	➔ Fahri Celalettin Göktulga
➔ Teravihten Sahura	➔ Ercüment Ekrem Talu
➔ Eski Resimler	➔ Nahid Sırrı Örik
➔ Bacayı İndir Bacayı Kaldır	➔ Sadri Ertem
➔ Otlakçı	➔ Memduh Şevket Esndal
➔ Pazarlık	➔ Memduh Şevket Esndal
➔ Ses	➔ Sabahattin Ali
➔ Kamyon	➔ Sabahattin Ali
➔ Son Kuşlar	➔ Sait Faik Abasıyanık
➔ Lüzumsuz Adam	➔ Sait Faik Abasıyanık

1940-1960 Yılları Arasında Yazılan Tanınmış Hikâyeler

Eser	Yazar
➔ Yaz Yağmuru	➔ Ahmet Hamdi Tanpınar
➔ Ekmek Kavgası	➔ Orhan Kemal
➔ Koca Öküzün Ölümü	➔ Samim Kocagöz
➔ Göl İnsanları	➔ Kemal Tahir
➔ Sarı Sıcak	➔ Yaşar Kemal
➔ Gazoz Ağacı	➔ Sabahattin Kudret Aksal
➔ Katran	➔ Muzaffer Buyrukçu
➔ Köle Hanı	➔ İlhan Tarus
➔ Oğlumuz	➔ Tarık Buğra
➔ Efendilik Savaşı	➔ Fakir Baykurt
➔ Boz Bulanık	➔ Nezihe Meriç

1. (I) Olay hikâyeleri; bir olayı serim, düğüm, çözüm planıyla anlatıp bir sonuca bağlayan öykülerdir. (II) Olay hikâyelerinde başlangıcı, gelişimi ve sonu yazar tarafından kurgulanmış bir hikâye anlayışı hakimdir. (III) Olay anlatılırken okuyucuda merak ve heyecan uyandırılır. (IV) Hikâyenin yapı unsurlarından "olay" unsuru ön plana çıkarılır. (V) Bu hikâye türünün dünya edebiyatındaki ilk temsilcisi Rus yazar Anton Çehov'dur.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı söz konusudur?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

2. Millî edebiyatın bir devamı olarak nitelendirilebileceğimiz ----- duyarlılığı konu alan hikâyecilik anlayışında Anadolu, milli değerler, Kurtuluş Savaşı, toplumsal değişim gibi konular işlenmiştir. Türk mitolojisinden ve destanlarından etkilenen yazarlar eserlerinde bunun izlerini ortaya koyarlar. -----, Hüseyin Nihal Atsız gibi isimler bu anlayışı yansıtan eserler yazmışlardır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Toplumsal - Sabahattin Ali
B) Kültürel - Memduh Şevket Esendal
C) Millî ve dinî - Mustafa Necati Sepetçioğlu
D) Sosyal - Sadri Ertem
E) Vatan - Ercüment Ekrem Talû

3. **Aşağıdakilerden hangisi Sait Faik Abasıyanık ile ilgili değildir?**

- A) Durum hikâyesi tarzında hikâyeler yazmıştır.
B) Hikâyelerinde Türkçeyi çok başarılı bir şekilde kullanmıştır.
C) Eserlerinde aydın kesimin yaşamından kesitler sunmuştur.
D) Hikâyelerinde belirli bir başlangıç ve son bulunmamaktadır.
E) Hikâyenin yapı unsurlarından kişiyi ön plana çıkarmıştır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi modernist hikâyelerin özelliklerinden biri değildir?**

- A) Toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalımları, yerleşik değerlere isyan çağrışımlara açık bir biçimde işlenir.
B) Dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışında arayışlara gidilir ve alegorik anlatıma önem verilir.
C) Varoluşçuluk akımından etkilenmiştir ve bu görüş doğrultusunda birey kendisi olmaya çabalar, toplumla çatışma içindedir.
D) Seçilen konularla okurların merak duygularını kamçılama düşüncesiyle hareket edilir.
E) Anlatıcı kendi "ben"ini ön plâna çıkarır, topluma ait değerleri yansıtmaktan uzak durur.

5. Yavaş yavaş merdivenleri indi. Orta kata gelince müdürün odası gözüne ilişti. Şakir Bey'i bir kere görmek fena olmaz diye düşündü. Kocasını hakkında ondan malumat alabilirdi, bunun için de hademe ile içeriye haber gönderdi.

Bu parçada kullanılan hikâye anlatım tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Geriye dönüş   B) Bilinç akışı   C) İç konuşma
D) İç çözümleme   E) Özetleme

6. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda öykü anlayışları incelendiğinde bu tarzda yazan yazarların, her şeyden önce eserlerinde olay örgüsünü insana özgü bir gerçekliği anlatmak için oluşturdukları görülür. Bu yazarlar, insan gerçekliğini farklı yönlerden anlatma gayreti içine girmişler, olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin psikolojisini aktarmaya çalışmışlardır.

Bu açıklamada aşağıdaki anlayışlardan hangisine vurgu yapıldığı söylenebilir?

- A) Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren anlayış
B) Bireyin iç dünyasını esas alan anlayış
C) Modernizmi esas alan anlayış
D) Toplumcu gerçekçi anlayış
E) Klasik edebiyatın etkisinde devam eden anlayış

1 Ağustos, cuma günü. Sicil Müdürü Cavit Bey, yemekten sonra minderin üstüne uzanmış, uyumak istiyor ama karasinekler onu rahat bırakmıyorlar. Köylülerin, duvar diplerine uzanıp, yüzlerine birer mendil örterek mışıl mışıl uyudukları gözünün önüne geldi. İmrendi. Uzandı. Sandalye üzerinde duran ceketinin cebinden beyaz keten mendilini alıp yüzünü örttü, sıkıntılı olmasına aldırmayarak uykusu gelecek diye bekledi. Bu arada da ilkin çocuklarının mektep taksitleri için gönderdiği paranın makbuzunu nereye koyduğunu düşündü. Sonra karısının “Para yetiştiremiyorum.” diye sızlanmasını hatırladı. “Ben burada aç duracak değilim ya!” dedi. Maaşlara zam yapılacak, diyorlardı. Müsteşarın kendisini sevdiğini düşünüp mutlu oldu. Yanlışlıkla işten el çektirilen bir memuru Cavit Bey’in sözü ile müsteşar hemen eski işine göndermişti. Ya böyle olmayıp da müsteşar dayatsaydı. Bu zavallı adam sefil olurdu. Sonra onun han köşelerinde nasıl sürüneceğini, nasıl borçlanacağını, kılığının nasıl bozulacağını, tıraşının nasıl uzayacağını birer birer gözünün önüne getirmeye başladı.

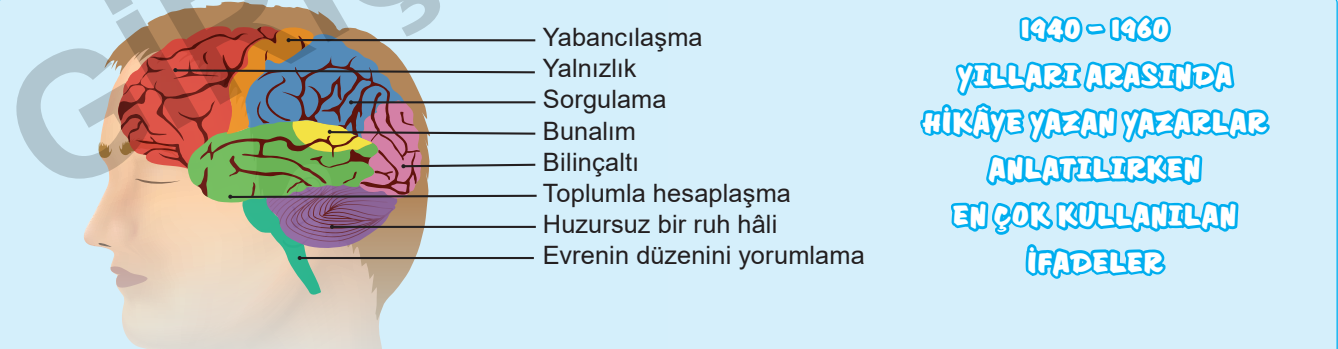
Bir hikâyenin giriş bölümünden alınan bu parçayla ilgili olarak;

- I. Günlük yaşamdan bir kesit yansıtmaktadır.
- II. Olay yerine kişinin ruh hâli ve belirli durumlar karşısındaki duyguları yansıtılmıştır.
- III. Mekan unsuru ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir.
- IV. Merak ve heyecan ön plana çıkarılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II   B) II ve III   C) III ve IV   D) I, II ve III   E) II, III ve IV

2

1940 - 1960
YILLARI ARASINDA
HİKÂYE YAZAN YAZARLAR
ANLATILIRKEN
EN ÇOK KULLANILAN
İFADELER

- Yabancılaşma
- Yalnızlık
- Sorgulama
- Bunalım
- Bilinçaltı
- Toplumla hesaplaşma
- Huzursuz bir ruh hâli
- Evrenin düzenini yorumlama

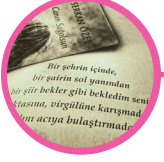
Görselden yola çıkarak 1940-1960 yılları arasındaki hikâyede bireyin iç dünyasını esas alan eserler hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bireyin iç dünyasını esas alan yazarlar insan gerçekliğini farklı bir bakışla anlatmak, modern hayatın insan üzerindeki etkilerini tespit etmek için psikolojinin yöntemlerinden faydalanmışlardır.
- B) Bireyin iç dünyasına yön vererek toplumun sosyal yapısında değişiklikler yapma amaçlanmıştır.
- C) Yazarlar, bireyin iç dünyasını anlatmak için düş analiz ve bilinç akışı yollarından yararlanmışlardır.
- D) Mekân, olay ve zaman bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde birey üzerindeki etkisiyle birlikte verilmiştir.
- E) Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde çağrışımlara açık bir üslupla ruh tahlillerine yer verilmiştir.

3.

ÜNİTE ŞİİR

ŞİİR

TANZİMAT DÖNEMİ ŞİİRİ

- Tanzimat I. Dönem
- Tanzimat II. Dönem

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ŞİİRİ

- Fecriati Dönemi Şiiri

SAF ŞİİR

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİRİ

- Manzum Hikâye

CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN İLK YILLARINDA ŞİİR

TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ

ŞİİR

- ➔ Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebi anlatım biçimine **şiir** denir.
- ➔ Türk edebiyatında, şiirin İslamiyet Öncesi Dönem'e dayanan oldukça eski ve köklü bir geçmişi vardır ancak burada sadece Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarına kadarki Türk şiiri incelenecektir.

TANZİMAT DÖNEMİ ŞİİRİ

- ➔ 1839 yılında Tanzimat Fermanı ile başlayan Batı yönlü değişim şiirde de etkili olmuş ve önceleri Fransız edebiyatından çeviri yoluyla daha sonra da yerli olarak Batılı şiirin ilk örnekleri bu dönemde verilmiştir.
- ➔ Tanzimat Dönemi'nde bir yanda divan şiiri varlığını devam ettirirken diğer yanda Batılı şiir baş göstererek yeni bir tarzın ilk kıvılcıkları ortaya çıkmıştır.
- ➔ 1860'tan 1896'ya kadar süren Tanzimat edebiyatı kendi içinde iki döneme ayrılır. Çünkü bu dönemde yazılan şiirler, iki farklı anlayış ve tarzda örneklendirilmiştir.

Tanzimat I. Dönem

- ➔ Bu dönemde divan şiirinin şekil (nazım şekli, ölçü, vezin) özelliklerine bağlı kalmış ancak içerik olarak divan şiirinde önemli değişiklikler yapılmıştır.
- ➔ "Sanat toplum içindir." anlayışının hakim olduğu bu dönemde; hak, eşitlik, adalet, özgürlük, hürriyet, vatan, millet gibi temalar işlenmiştir.
- ➔ Beyit nazım birimi ve aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- ➔ Dilde sadeleşme düşüncesi olsa da bu düşünce hayata geçirilememiştir, divan şiirinde olduğu gibi Arapça ve Farsça kelimelerin fazlaca kullanıldığı bir dil hakimdir.
- ➔ Ayrıca bu dönemde şiirlere isim verilmiş ve şiirde konu bütünlüğü amaçlanmıştır. Bu dönemin önde gelen şairleri **Namık Kemal, Ziya Paşa** ve **Şinasi**'dir.

Tanzimat II. Dönem

- ➔ Bu dönemde, I. Dönem'in aksine sanat sanat içindir anlayışı baskındır.
- ➔ Bu nedenle de toplumsal konular yerine aşk, tabiat, ölüm, ayrılık gibi bireysel konular ele alınmıştır.
- ➔ Aruz ölçüsü kullanılmaya devam edilmiş, ayrıca dilde sadeleşme düşüncesinden vazgeçilerek I. Döneme göre daha ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır.
- ➔ Tanzimat II. Dönem'de Batı şiirinin etkisiyle yeni şiir biçimleri denenmiş, yavaş yavaş divan şiirinden uzaklaşmıştır.
- ➔ Bu dönemin önde gelen şairleri **Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan** ve **Muallim Naci**'dir.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ŞİİRİ

- ➔ Servetifünun edebiyatı, Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanan yenilikçi yazar ve şairlerin 1896-1901 yılları arasında oluşturduğu bir edebiyattır.
- ➔ Sanat sanat içindir görüşü yaygındır ve şiirde oldukça ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır.
- ➔ Sone, terzarima, triyole, balat, serbest müstезat gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
- ➔ Şiirin içeriği genişletilerek her şey şiire konu olabilir anlayışı benimsenmiştir.
- ➔ Parnasizm ve sembolizm akımları etkilidir.
- ➔ Kafiye kulak içindir anlayışı benimsenmiştir.
- ➔ Hece ölçüsü sınırlı düzeyde kalmış, esas olarak aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- ➔ Mısradaki anlamın bir dizede tamamlanmayıp diğer dizelere taşması (anjanbman) sağlanarak şiir düz yazıya yaklaştırılmıştır.
- ➔ Şairler hakikatten kaçıp her şeyin daha güzel olduğu hayali bir aleme sığınmışlardır.
- ➔ Bu dönemin başlıca şairleri **Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Süleyman Nazif**'tir.

1. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat I. Dönem şiirini yansıtan ifadeler arasında yer almaz?

- A) Beyit nazım birimi
- B) Konu bütünlüğü
- C) Batılı nazım şekilleri
- D) Dışa dönüklük
- E) Dilde sadeleşme düşüncesi

2. Tanzimat Dönemi şairleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) "Vatan", "millet", "hürriyet" gibi kavramları şiirlerinde işlemişlerdir.
- B) Birinci dönem şairleri "Sanat toplum içindir." düşüncesiyle eser vermiştir.
- C) Divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmaya devam etmişlerdir.
- D) Aruz ölçüsünü tamamen terk ederek hece ölçüsünü kullanmışlardır.
- E) İkinci dönem şairleri "Sanat, sanat içindir." düşüncesiyle eser vermiştir.

3. Aşağıda verilenlerden hangisi Tanzimat Dönemi şairleri arasında yer almaz?

- A) Namık Kemal
- B) Recaizade Mahmut Ekrem
- C) Ziya Paşa
- D) Muallim Naci
- E) Cenap Şahabettin

4. Divan şiiriyle Tanzimat I. Dönem şiiri arasında aşağıdakilerin hangisi bakımından bir fark olduğu söylenemez?

- A) Şiirde işlenen tema
- B) Şiirin amacı
- C) Şairlerin şiir diliyle ilgili düşünceleri
- D) Şiirde konu bütünlüğünün olup olmaması
- E) Şiirin ahenk unsurları

5. Ama sözcük nedir? Annedir, dosttur, hasrettir, hayaldir yani bir anlamı, bir çağrışıma, bir gölgeyi hatta bir rengi ve tadı olan nesnedir. Şu var ki kelimeleri tanımak, sevmek lazım. Hangi kelimeler yan yana geldiğinde nasıl bir ışık ortaya çıkar? Bunu bilmek lazım ki o sözleri yüreğimizde hissedelim.

Bu parçada verilenlerden hareketle yapılabilecek şiir tanımı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) İzlenimlerin sözcüklerle ifade edilmesidir.
- B) Nesre çevrilmeyen nazımdır.
- C) İnsanın üstün bir güzelliği özlemesidir.
- D) Kelimelerin ses ve çağrışım gücünü estetik bir şekilde kullanma sanatıdır.
- E) Kalpten geçen her duygunun dil aracılığıyla aktarımıdır.

6. (I) Tanzimat I. Dönem şairleri "Sanat toplum içindir." ilkesini benimseyip halka faydalı olma yoluna gitmişlerdir. (II) Bu dönemde divan edebiyatındaki şiir anlayışı ile Batı tarzı şiir anlayışına ait özelliklerin bir arada olduğu görülür. (III) İlk dönem Tanzimat edebiyatı dualist (ikili) bir edebiyattır, ikiliklerle doludur. (IV) Sanatçıların savdukları ile yaptıkları birbirine pek uymaz. (V) Sanatçılar, dönemin gelişen fikir akımlarının ve siyasi olaylarının dışında kalarak yalnızca şiirle ilgilenmişlerdir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış bulunmaktadır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

7. Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk u selametten
Çekildik izzet ü ikbal ile bab-ı hükûmetten
Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
Mürüvvet-mend olan mazluma el çekmez ianetten

Yukarıdaki beyitler dikkate alındığında Tanzimat I. Dönem şiiri ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Divan edebiyatı nazım şekilleri kullanılmıştır.
- B) Dilde sadeleşme süreci henüz tamamlanmamıştır.
- C) Toplumsal temalara yer verilmiştir.
- D) Şiirin ahenk unsurları geri planda olduğundan kusurlar söz konusudur.
- E) Eleştirel ve didaktik bir anlayış hakimdir.

1 Aşağıda verilen dizelerden hangisinin sanat toplum içindir görüşüne uygun olduğu söylenemez?

- A) Âsâf'ın mikdârını bilmez Süleyman olmayan
Bilmez insan kadrini âlemde insan olmayan
(Âsâf'ın değerini bilmez Süleyman olmayan
İnsan olmayan, âlemde insanın kıymetini bilmez.)
- B) Kenâr-ı bahrde hoş bir muhaldir, nâzır-ı âlem,
Tahaccür eylemiş bir mevcdir, üstünde bir âdem,
(Deniz kıyısında âlemi rahatça görebilecek iyi bir yer;
taşlaşmış bir dalga ve üzerinde bir adam)
- C) Rızkına kani' olan gerdûna minnet eylemez
Âlemin sultanıdır muhtâc-ı sultân olmayan
(Rızkına kanaat eden dünyaya minnet etmez
Alemin sultanıdır, sultana muhtaç olmayan)
- D) Kim ki korkmaz Hak'tan ondan korkar erbâb-ı ukûl
Her ne isterse yapar Hak'tan hirasın olmayan
(Hak'tan korkmayan kimseden akıl sahibi insanlar
korkarlar
Her ne isterse yapar Hak'tan korkmayan)
- E) İ'tiraz eyleser bir nâdân Ziyâ hamûş olur
Çünkü bilmez kadr-i güftârın sühândan olmayan.
(İtiraz ederse bir cahil, Ziya sessiz kalır
Çünkü güzel söz söylemeyen, konuşmanın değerini
bilmez)

3 Tanzimat II. Dönem şairleri, sanat için sanat anlayışıyla daha çok bireysel temalarda şiirler yazmıştır. Bu dönemde şiirin konusu daha da genişlemiş, "her güzel şeyin şiirin konusu olabileceği" görüşü kabul edilmiştir. Şiirde "vatan, özgürlük" gibi konular yerine; bireysel konuların yanında ölüm, yokluk, hiçlik gibi temalar işlenmiştir.

Bu bilgiler ışığında;

- I. Eyvâh! .. Ne yer, ne yâr kaldı,
Gönlüm dolu âh ü zâr kaldı.
Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.
- II. Ne idim ben, ne tabii bir kız
Belki sahrada rebii bir kız
En büyük zevkim, ümidim, neşem
Kırda seyran idi, her gün, her dem
- III. Hasret beni cayır cayır yakarken
Bedenime buzdan bir el yürüyor
Hayaline çılgın çılgın bakarken
Kapanası gözümü kan bürüyor

2 Saf şiir anlayışında estetik tavır ön plandadır. Bu anlayışa sahip şairler, didaktik bilgiden uzak durmuş; bir şey öğretmeyi değil, musiki veya musikinin çağrıştırdığı imgelerle insanın estetik duyarlılığını doyurmayı amaç edinmişlerdir.

Buna göre;

- I. Gün bitti. Ağaçta neşe söndü.
Yaprak ateş oldu, kuş da yakut;
Yaprakla kuşun parıltısından
Havuzun suyu erguvana döndü
- II. Denizlerden
Esen bu ince havâ saçlarıyla eğlensin.
Bilsen
Melâl-i hasret ü gurbetle ufk-i şâma bakan
Bu gözlerinle, bu hüznünle sen ne dilbersin!
- III. Bırak beni haykırayım, susarsam sen mâtem et;
Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.

mısralarından hangilerinin saf şiiri örneklediği söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

- IV. Dedilerki; bu gün, büyük mahşer var,
Ben de, o, mahşeri kiibraya geldim!
Dünyâdan ukbâya, göçen bir er var,
Helâlaşmak için, rızaya geldim!
- V. Memleket bitti, yine bitmedi hâlâ sen, ben,
Bize bu hâl ile bizden büyük olmaz düşmen;
Dest-i a'dâdayız Allah için ey ehl-i vatan
Yetişir terk edelim gayrı hevâ vü hevesi!

Yukarıdaki şiir parçalarından hangisinin Tanzimat II. Dönem şairlerine ait olduğu söylenemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÜNİTE MAKALE

NOKTALAMA İŞARETLERİ

- Nokta (.)
- Virgül (,)
- İki Nokta (:)
- Ünlem İşareti (!)
- Noktalı Virgül (;)
- Soru İşareti (?)
- Kesme İşareti (')
- Üç Nokta (...)
- Kısa Çizgi (-)
- Tırnak İşareti (" ")

MAKALE

- Makale Türünün Özellikleri
- Makale Türleri
- Makalenin Türk Edebiyatındaki Gelişimi
- Makale Türü ile İlgili Bazı Terimler

GİRİŞ YAYINLARI

MAKALE

- ➔ Makale; bir yazarın bilimsel, ekonomik, toplumsal, siyasi vb. alanlardaki düşüncelerini kanıtlar, belgeler ve inandırıcı veriler kullanarak okuyucuya kabul ettirmeye çalıştığı yazı türüdür.
- ➔ Gazete ve çevresinde gelişen bir metin türüdür. Toplumı ilgilendiren hemen her konuda yazılabilen bir türdür.

Makale Türünün Özellikleri

- ➔ Temel ögesi düşüncedir ve düşünceler söz oyunlarına yer verilmeden doğrudan ve ciddi bir üslupla aktarılır.
- ➔ Makalelerde ele alınan düşüncenin kanıtlanması ve okuyucuya kabul ettirilmesi amaçlanır.
- ➔ Konuya göre bilimsel terimlere yer verilebilir.
- ➔ Öğretme ve bilgilendirmenin amaçlandığı bu metinlerde nesnellik ön plandadır.
- ➔ Okuyucuya konunun önemini kavratılabilmek için örneklemeye, karşılaştırma, tanık gösterme, tanımlama gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır.
- ➔ Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerine yer verilir.
- ➔ Planlı bir yazı türüdür; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.
- ➔ Dil, göndergesel işlevinde kullanılır.
- ➔ Açık, anlaşılır ve yalın bir dil kullanılır; düşünceler doğrudan anlatılır.
- ➔ Alıntılardan yararlanır ve yararlanan kaynaklar kaynakça bölümünde belirtilir.
- ➔ İşledikleri konulara göre edebi makaleler, bilimsel makaleler, gazete makaleleri vb. şekillerde gruplandırılabilir.

Makale Türleri

Edebi Makaleler

- ➔ Genellikle gazete ve dergilerde yayımlanan ve dil, edebiyat ve sanat konularını ele alan makale türüdür.
- ➔ Gazete ve dergilerde yer alan bu türden yazılar, daha sonradan kitap hâlinde yayımlanabilir.
- ➔ Yazarlar daha önceden yayınlanan kaynaklardan yararlanabilir.

Bilimsel Makaleler

- ➔ Farklı bilim dallarıyla ilgili inceleme ve araştırma sonuçlarının anlatıldığı, bu alanlarla ilgili bilimsel çalışmaların ele alındığı makale türüdür.
- ➔ Bu makaleler; başlık, özet, giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve tartışma bölümlerinden oluşur.
- ➔ Metnin özelliğine göre bu bölümlerden bazıları makalede bulunmayabilir ya da başlıkla belirtilmemiş olabilir.

Makalenin Türk Edebiyatındaki Gelişimi

- ➔ Edebiyatımızda makale türünün ilk örnekleri Tanzimat Dönemi'nde kaleme alınmıştır.
- ➔ Bu dönemde Tercüman-ı Ahval adlı gazetenin (ilk özel gazete) ilk sayısında Şinasi'nin yazdığı "Mukaddime" adlı yazı, makale türünün edebiyatımızdaki ilk örneğidir.
- ➔ Bunun dışında yine Tanzimat Dönemi'nde Namık Kemal'in, Ziya Paşa'nın, Muallim Naci'nin; Servetifünun Dönemi'nde Hüseyin Cahit Yalçın'ın; Milli Edebiyat Dönemi'nde Ömer Seyfettin'in, Ali Canip Yöntem'in, Ziya Gökalp'in; Cumhuriyet Dönemi'nde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Peyami Safa'nın, Yahya Kemal'in, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Mehmet Kaplan'ın makaleleri bu türün önemli örnekleri arasındadır.

Makale Türü ile İlgili Bazı Terimler

- Başmakale:** Gazetelerin ilk sayfasındaki makalelerin adıdır.
- Alıntı:** Makale içerisinde başka bir kaynaktaki bilgilere değiştirilmeden yer verilmesidir.
- Gönderme:** Makalenin konusu ile ilgili okuyucunun başka bir kaynağa yönlendirilmesidir.
- Kaynakça:** Metnin sonunda makale yazımı sırasında yararlanan tüm kaynakların yazar adı, eser adı, yayınevi, yayım tarihi ve yayımlandığı yer gibi bilgilere yer verilerek gösterilmesidir.
- İntihal (Aşırma):** Başkalarına ait düşüncelerin, sözlerin, verilerin tümünü ya da bir bölümünü kaynak göstermeden kullanmaktır.

1. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde makale ile ilgili verilen bilgi yanlıştır?

- A) Makalelerde nesnel ve kanıtlanabilir bilgilere yer verilmelidir.
- B) Yaşam ve insanlarla ilgili olan her şey makalenin konusu olabilir.
- C) Makaleler öznel anlatımlı yazılardır dolayısıyla makalelerde kişisel düşünceler ön plandadır.
- D) Makale türlerinden biri olan bilimsel makalelerde jargon kullanımına rastlanabilir.
- E) Makalelerde öne sürülen tezi kanıtlamak ve savunulan düşünceyi okuyucuya kabul ettirmek amaçlanır.

2. Aşağıda verilen ifadelerden hangisi makale ile ilişkilendirilemez?

- A) Nesnellik
- B) Yalınlık
- C) İnanırcılık
- D) Yüzeysellik
- E) Bilimsellik

3. Türk edebiyatında yazılmış ilk makale aşağıdaki gazetelerin hangisinde yayımlanmıştır?

- A) Takvim-i Vakayi
- B) Ceride-i Havadis
- C) Hürriyet
- D) Tercüman-ı Hakikat
- E) Tercüman-ı Ahval

4. Türk edebiyatında makale türünün ilk örneği kabul edilen eser ve bu eserin yazarı aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı Şamildir - Namık Kemal
- B) Şiir ve İnşa - Ziya Paşa
- C) Mukaddime - Şinasi
- D) Zemzeme - Recaizade Mahmut Ekrem
- E) Demdeme - Muallim Naci

5. Şinasi, tiyatro alanında tek eser vermiş ama bu eserde dil bakımından izlenecek yolu göstermiştir. Başkaları Arapça-Farsça karışımı acayip bir dille manzume düzerek; o, bu yapma dili, yazdığı tek perdelik oyuna sokmamış, tiyatro kişilerini, halkın günlük hayatta konuştuğu gibi konuşturmuştur. Ahmet Mithat Efendi de Ahmet Vefik Paşa da onun yolundan gitmiştir ama Namık Kemal ve Tanzimat II. Dönem sanatçıları yazdıkları tiyatro oyunlarını yapmacık bir dilden, Arapça-Farsçanın halkla bağdaşmayan etkisinden, uzun ve karışık cümlelerden kurtaramamıştır.

Bu paragraf aşağıdaki metin türlerinin hangisinden alınmıştır?

- A) Fıkra
- B) Söyleşi
- C) Deneme
- D) Eleştiri
- E) Makale

6. Makalelerde düşünceyi inandırıcı kılmak için;

- I. Alıntı yapma
- II. Sayısal verilerden yararlanma
- III. Soyutlama
- IV. Örneklendirme

başvurulan yöntemler arasında yukarıdakilerden hangisi bulunmaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) I ve IV

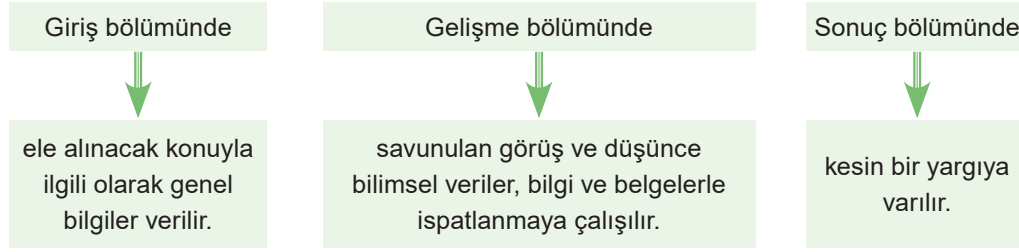
7. Öğretici metin türlerinden olan makaleler;

- I. Yazılma amacı
- II. Kullanılan dil
- III. Yazı planı

özelliklerinden hangisi bakımından edebi metinlerden farklılık gösterir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

- 1 Makale; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan planlı bir yazı türüdür.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki metinlerden hangisi bir makalenin sonuç bölümünden alınmıştır?

- A) Marcel Duchamp 1917 yılında bir pisuarı, "Çeşme" adını vererek "sanat eseri" diye bir duvara asmıştı. Bazı sanat tenkitçileri, Dadaizm'in ve sürrealizmin Duchamp'ın "Çeşme"sinden akan suyla dolduğunu söylerler.
- B) "Stres" sözcüğü günlük hayatımızda hekimlik uygulamasında ve bilimsel alanda yayınlarda çok yaygın olarak ve değişik anlamlarda kullanılır. Tarihsel olarak Latince "Estricitia" fiilinden türemiş olup "basınç yüklenme gerilim zorlama" anlamına gelen bu terim günümüzde tıpta kullanılan anlamıyla genel adaptasyon sendromu çerçevesinde Selye tarafından bilimsel model olarak geliştirilmiştir.
- C) Hatalarımızın bedelini henüz doğmamışlara ödetmemeliyiz. Doğanın yasalarına yeterince duyarlılık göstermeli ve doğal afetlerini ciddiye almalıyız. Doğal zenginliklerle dolu olması gereken bir dünyadan daha fazla yoksun olmamalıyız.
- D) Okumak da yazmak gibi özel bir çaba gerektirir. Bu çabayı göstermeyenler, okuduklarının tadına varamazlar. "Yaratmak için Tanrısal sabırlı olmalı." der Andre Gide. Okumak için de böyledir.
- E) Ülkemiz, siyasi ve ekonomik alanlarda olduğu gibi, eğitim alanında da köklü değişiklikler içindedir. Millî Eğitim Bakanlığı da bu değişiklikler doğrultusunda 2005-2006 öğretim yılından itibaren, yeni öğrenme kuramlarını içeren ortaöğretim eğitim programını pilot okullarda uygulamaya koymuştur.

2

Adem:
— Hasan! Hasaaan! Hay Allah Hasaaan! Nerelerdesin! İlanları dağıttık afişleri astık. Başrol beyefendi meydanlarda yok!
Hasan:
— Adem sen misin? Sabahtan beri ne bağıryorsun kapının önünde?

Tahtadaki yazıda yapılan noktalama yanlışını düzeltmek isteyen öğretmen aşağıdaki düzeltmelerden hangisini yapmalıdır?

- A) "Adem" ve "Hasan" kelimelerinden sonra iki nokta yerine noktalı virgül koymalıdır.
- B) "Nerelerdesin" ifadesinden sonra ünlem yerine soru işareti koymalıdır.
- C) "yok" kelimesinden sonra ünlem yerine nokta koymalıdır.
- D) "Adem sen misin" ifadesinden sonra soru işareti yerine ünlem koymalıdır.
- E) "önünde" kelimesinden sonra soru işareti yerine ünlem koymalıdır.

3

- I. Çağımızın en önemli çevre sorunlarından biri küresel iklim değişikliği. 2015 yılından beri üst üste sıcaklık rekorları kırılıyor. Son olarak 2020'nin 2016'ya ait en sıcak yıl rekorunu egale etmesiyle bugüne kadar kayıtlara geçmiş en sıcak altı yıl 2015-2020 döneminde yaşanmış oldu.
- II. Türkiye'de kayıtlı 4 milyondan fazla sığınmacı ve mülteci bulunmaktadır. Bunların 1,7 milyonu çocuktur (UNICEF, 2018). Türkiye'de bulunan bu mültecilerin 3,6 milyonu Suriye'den gelmiştir. Türkiye'deki mültecilerin %90'ından fazlası kamp dışında, il ve ilçelerde yaşamaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinlerin ortak özelliği değildir?

- A) Dili göndergesel işlevde kullanma
- B) Nesnel anlatımı benimseme
- C) Bilimsel veriler kullanma
- D) Sayısal verilerden yararlanma
- E) Kaynağa yer verme

ÜNİTE SOHBET VE FIKRA

FIKRA (KÖŞE YAZISI)

- Sohbet Türünün Özellikleri
- Cumhuriyet Öncesinde Sohbet
- Cumhuriyet Dönemi'nde Sohbet
- Sohbet ile Fıkra Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar
- Türk Edebiyatında Fıkra Türünde Yazılmış Önemli Bazı Eserler

SOHBET (SÖYLEŞİ)

- Sohbet Türünün Özellikleri
- Cumhuriyet Öncesinde Sohbet
- Cumhuriyet Dönemi'nde Sohbet
- Türk Edebiyatında Sohbet Türünde Yazılmış Önemli Bazı Eserler

GİRİŞ YAYINLARI

SOHBET (SÖYLEŞİ)

- ⇒ Yazarın herhangi bir konudaki görüşlerini, fazla derine inmeden, karşısında biri varmış gibi içten bir dille ve konuşma havasında anlattığı; genellikle gazete ve dergilerde yayımlanan yazı türüne **sohbet** adı verilir.
- ⇒ "Sohbet" sözcüğüne karşılık "söyleşi" sözcüğü de kullanılmaktadır.

Sohbet Türünün Özellikleri

- ⇒ Genellikle gazete ve dergilerde yayımlanan yazılardır, kitap hâlinde de yayımlanabilir.
- ⇒ Yazılarda samimiyet esastır, anlatım senli benlidir.
- ⇒ Konu sınırlaması yoktur; bu metinlerde genellikle güncel olaylar, kültür ve sanat hayatındaki gelişmeler işlenir.
- ⇒ Sohbetler uzun metinler değildir.
- ⇒ Sohbetlerde içten bir anlatım ve karşılıklı konuşma havası vardır.
- ⇒ Öznel bir anlatım vardır.
- ⇒ Sohbet yazarı; ele aldığı konuyla ilgili olarak kişisel düşüncelerini dile getirir, düşüncelerini okuyucuya kabul ettirmeye çalışmaz ve düşüncelerinin doğruluğunda ısrarcı olmaz.
- ⇒ Bu metinlerde düşüncelerin daha etkili ifade edilmesi için atasözleri, deyimler, mizahi fıkralar, anekdotlar, şiir örnekleri ve güncel olaylardan çeşitli örnekler verilebilir.
- ⇒ Sohbet dil heyecana bağlı işlevinde kullanılır.
- ⇒ Üslubun canlı, akıcı ve okuyucuyu sıkımayacak tarzda olmasına özen gösterilir.

Cumhuriyet Öncesinde Sohbet

Sohbet türü, gazete çevresinde gelişen metinlerden olduğu için bu tür, Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde girmiştir. Bu dönemde kaleme alınan metinlerde genellikle toplumsal fayda amacı güdülmüş, dönemine göre sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Bu dönemde **Ahmet Mithat Efendi**'nin sohbet türünde yazıları vardır. Servetifünun Dönemi'nde çeşitli dergilerde **Halit Ziya Uşaklıgil**, **Tevfik Fikret**, **Hüseyin Cahit Yalçın** genellikle sanat ve edebiyat konulu sohbetler yazmışlardır. Dönemin sohbet türündeki en önemli ismi ise **Ahmet Rasim**'dir. Türün en başarılı örneklerini veren sanatçı; bu türe kimlik kazandırmıştır, denilebilir.

Cumhuriyet Dönemi'nde Sohbet

Cumhuriyet Dönemi'nde sohbet türü, kesin çizgilerle diğer türlerden ayrılmış ve bu türün özellikleri belirginleşmiştir. Anadolu insanına seslenen, yalın ve anlaşılır bir dilin kullanıldığı metinler kaleme alınarak sohbet türü yaygınlaştırılmıştır. İnsanlar ve yaşam ile ilgili her türlü kavram, olgu sohbetlerde ele alınmıştır. **Nurullah Ataç**, **Şevket Rado**, **Suut Kemal Yetkin**, **Melih Cevdet Anday**, **Attilâ İlhan**, **Ahmet Kabaklı** gibi isimler Cumhuriyet Dönemi'nde bu türü örneklemiştir.

Türk Edebiyatında Sohbet Türünde Yazılmış Önemli Bazı Eserler

» Ahmet Rasim	» Ramazan Sohbetleri
» Melih Cevdet Anday	» Dilimiz Üstüne Konuşma
» Haldun Taner	» Hak Dostum Diye Başlayalım Söze
» Yahya Kemal Beyatlı	» Aziz İstanbul / Edebiyata Dair
» İsmet Özel	» Bakanlar ve Görenler / Çenebazlık
» Suut Kemal Yetkin	» Edebiyat Söyleşileri
» Şevket Rado	» Eşref Saat / Hayat Böyledir

1. Aşağıdakilerden hangisi sohbet türünün özellikleri arasında gösterilemez?

- A) Karşılıklı konuşma havasında bir üslupla kaleme alınır.
 B) Yazar, düşüncelerinin doğruluğunda okuyucuyu ikna etmeye çalışır.
 C) Sohbet, daha çok yazarın kişisel düşünceleri ağırlık kazanır.
 D) Sanat, edebiyat ve kültürle ilgili konular ya da güncel olaylar ele alınabilir.
 E) Anlatım sürecinde düşünceyi belirgin kılmak için çeşitli örnekler, özlü sözler ve mizahi fıkralardan yararlanılabilir.

2. Aşağıda verilen eserlerden hangisinin türü sohbet değildir?

- A) Edebiyat Söyleşileri
 B) Eşref Saat
 C) Pazar Konuşmaları
 D) Defter-i Amal
 E) Tarih Musahabeleri

3. Sohbet türünün ayırt edici özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Doğallık B) Öznellik C) Kısalık
 D) Soyutluk E) Akıcılık

4. Gazetecilik, muhabirlik, fıkra ve sohbet yazarlığı, öğretmenlik yapan ----- İstanbul radyosunda aile sohbetleri türünde yaptığı programla tanınmıştır. Ayrıca Hayat dergisini çıkarmış ve uzun yıllar bu dergideki köşesinde sohbet türünde yazılar kaleme almıştır. Sohbetlerinde sade bir dil kullanmış ve genç nesillere çeşitli öğütler vererek onlara yol göstermiştir. Ümit Dünyası, Hayat Böyledir, Aile Sohbetleri, Saadet Yolu, İnsan Severse Yaşar adlı eserleri sohbet türündedir.

Yukarıdaki parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ahmet Rasim B) Nurullah Ataç
 C) Şevket Rado D) Suut Kemal Yetkin
 E) Salah Birsal

5. Sohbet ile makale;

- I. Yazılma amacı
 II. Kullanılan üslup
 III. Metin türü

özelliklerinden hangisi bakımından farklılık göstermez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve II E) II ve III

6. Sohbet türünün genel özellikleri arasında;

- I. Karşılıklı konuşma havası içinde yazılan yazılardır.
 II. Yazar, düşüncelerinin doğruluğunda ısrarcıdır.
 III. Daha çok yazarın kişisel düşünceleri ağırlık kazanır.
 IV. Çeşitli güncel olaylar verilerek yazarın duygu ve düşünceleri desteklenebilir.

numaralandırılmış ifadelerden hangilerini sıralayabiliriz?

- A) I ve III B) II ve IV C) I, III ve IV
 D) I, II ve IV E) I, II, III ve IV

7. "Şiir nedir?" diye soruyorsunuz. Edebiyat yapmayı, büyük söz etmeyi sevenler için şiir ne değildir ki! Şiir bir çığlıktır, bir ilan-ı aşktır, sallanan bir yumruktur, bir umuttur, bir kurtuluştur vb. Kuşkusuz, bunların hepsi şiirde olabilir fakat bunlar nesirde de olan şeylerdir. Şiirin ne olduğunu anlayabilmek için onu nesirden ayıran özellikleri aramak, onlar üzerinde durmak daha doğru olur sanıyorum. Düşüncemi bir örnekle açıklayayım: "Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz." dizesini elbette duymuşsunuzdur. Şair ne demek istiyor? Gülüştüklerimiz hatıra geldikçe ağlarım. Bu bir nesir cümlesidir. Şair ne yapmış? Bu nesir cümlesinin her sözcüğünü değerlendirerek bu duyguyu son anlatımına kavuşturmuş.

Bu metin tema, dil ve anlatım özellikleri bakımından incelendiğinde metnin türünün aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Sohbet B) Makale C) Deneme
 D) Fıkra E) Anı

- 1 Eski bir filozof hayatın her hadisesini bıçağa benzetirmiş: Eğer bu hadiseyi elinizi kesmeyen tarafından tutabilirsiniz yaralanmaz ve iyimser yaşarsınız. Her şeyden şikâyet edenler, bir hadiseyi daima yaralayıcı tarafından tutanlardır. Başka bir filozof da diyor ki: "İşte hafif bir yağmur; sokaktasınız, şemsiyenizi açıyorsunuz; 'Ne pis hava!' demenin manası var mı? Niçin 'Oh! Ne güzel rahmet!' demiyorsunuz? İnsanlar da yağmur gibidir. Fakat bu o kadar kolay değil diyeceksiniz, kolaydır. Hatta yağmur karşısındaki iyimserliğinizden daha kolaydır. Çünkü yağmura karşı tebessümünüzün sizden başka hiç kimseye ve yağmura tesiri yoktur fakat insanlara gülümserseniz onların can sıkıntılarını ve kederlerini azaltırsınız. Başkalarını mazur görmek için idman yapınız. Mark-Aurele her sabah kendi kendine dermiş ki: "Ben bugün kibirli bir adama, bir yalancıya, bir insafsıza, can sıkıcı bir gevezeye tesadüf edeceğim fakat hepsini mazur görmeliyim çünkü bu hâllerinin sebebi cehalettir." Bütün bu sözler ne kadar doğru değil mi? Doğrudur fakat yerine göre. Ben her okuduğum şeyin telkinine derhal kapılmak istemediğim için eski filozofun, öteki filozofun ve "Mark-Aurele"nin söyledikleri üstünde biraz düşünmek isterim.

Bu parçada fıkra türünün;

- I. Yazar, düşüncelerini ispatlama kaygısı içinde değildir.
 II. Öznel bir bakış açısıyla anlatılır ve özdeyişlerle zenginleştirilir.
 III. Okuyucuyla karşılıklı konuşma havası içerisinde samimi bir dille yazılır.

özelliklerinden hangileri vardır?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) II ve III   D) I ve III   E) I, II ve III

2

Yazar	Eser
I. Ahmet Haşım	a. Eski Saat
II. Refik Halit Karay	b. Bize Göre, Gurabahane-i Laklakın
III. Orhan Seyfi Orhon	c. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Gün Doğmadan
IV. Yusuf Ziya Ortaç	d. Kulaktan Kulağa
V. Falih Rıfkı Atay	e. Bir Avuç Saçma, Bir İçim Su, Ay Peşinde, Guguklu Saat, Kirpinin Dedikleri

Tabloda verilen yazarlar ile bu yazarlara ait eserler aşağıdakilerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

- A) I - e, II - d, III - b, IV - a, V - c
 B) I - c, II - e, III - d, IV - b, V - a
 C) I - b, II - e, III - d, IV - c, V - a
 D) I - e, II - c, III - a, IV - d, V - b
 E) I - d, II - c, III - e, IV - a, V - b

3

Okumuş aydın bir dostumla konuşuyordum, zamanın azlığından yakınıyordu. Çünkü yaşlı idi. Önünde ne kadar zaman olduğunu bilmiyordu. Eline yabancı dilden bir kitap almıştı. "Bu harikulade bir kitap!" diyordu. "Bunu tercüme etmek istiyorum. Ama buna bir girişirsem öteki işlerimi yapamayacağım diye korkuyorum. Hâlbuki yapılacak çok iş var. Hepsinin de mutlaka yapılması lazım. Benim vaktim bunlardan hangisini yapmaya yetebilir? Yazık! Çok geç kaldık, çok!"

Gerçekten yazık! Zamanın azaldığını insan ancak bir yaşa geldikten sonra fark edebiliyor. Hazin olan budur. İnsanoğlu kolay yetişmiyor, kolay olgunlaşmıyor. Bazı işleri yapabilmek için belirli bir olgunluğa varmak lazım. Ancak o olgunluğa vardıldıktan sonra gücünüzün bazı işleri başarmaya yettiğini görürsünüz. İşte bunu gördüğünüz zaman bir telaştır başlar. Yaşınız en az kırka varmıştır. Önünüzde kaç seneniz kaldı? Daha kaç sene yaşayacaksınız? Bilemezsiniz. "Aman şunu da yapayım! Aman bunu da yapayım!" diye çırpınırsınız.

Yukarıdaki parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Karşılıklı konuşma havası vardır.
 B) Öznellik ön plandadır.
 C) Soru ve cevaplara yer verilmiştir.
 D) İçtenlik söz konusudur.
 E) Bilimsel niteliklidir.

ÜNİTE ROMAN

ROMAN

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ROMAN (1923-1950)

- Dönemin Roman Türünde Tanınmış Örnekleri

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ROMAN (1950-1980)

- Dönemin Roman Türünde Tanınmış Örnekleri

MODERNİZM AKIMI (POSTMODERN ROMAN)

- Postmodernist Romanda Görülen Ana Unsurlar

DÜNYA EDEBİYATINDA ROMAN

ANLATIM BOZUKLUKLARI

- Anlamsal (Anlama Dayalı) Anlatım Bozuklukları
- Yapısal (Yapıya Dayalı) Anlatım Bozuklukları

ROMAN

- ➔ Olmuş ya da olması mümkün olan olayların kurgulanarak; kişi, yer ve zaman belirtilerek anlatıldığı uzun metin türüne **roman** denir. Olay çevresinde gelişen bu türde, anlatılan konular ayrıntılı bir şekilde işlenir.
- ➔ Türk edebiyatında Batılı anlamda roman türünün ilk örneklerine Tanzimat Dönemi'nde rastlanmaktadır. Roman türünün edebiyatımızdaki ilk örnekleri çeviri eserlerdir. Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazar Fenelon'dan çevirdiği "**Telemak**" adlı eser Türk edebiyatındaki ilk çeviri romandır.
- ➔ Çeviri eserleri, yerli eserler izlemiştir. Şemsettin Sami'nin yazdığı "**Taaşuk-ı Talat ve Fitnat**" adlı eser edebiyatımızdaki ilk yerli romandır. Bunun dışında Namık Kemal'in yazdığı "**İntibah**" ve "**Cezmi**", Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı "**Felâhî Bey'le Rakım Efendi**" adlı eserler de bu dönemdeki önemli romanlardır. Ayrıca Tanzimat II. Dönem sanatçılarından olan Recaizade Mahmut Ekrem'in yazdığı "**Araba Sevdası**", Samipaşazade Sezai'nin yazdığı "**Sergüzeşt**" adlı eserler de Türk romanının gelişmesine katkı sağlayan önemli eserlerdendir.
- ➔ Tanzimat Dönemi'nden bir sonraki dönem olan Servetifünun Dönemi'nde ise Halit Ziya Uşaklıgil ile birlikte Türk romanı büyük bir gelişim göstermiş ve Batılı romanlarla boy ölçüşebilecek düzeyde, teknik yönden başarılı eserler (**Ask-ı Memnu**, **Mai ve Siyah**) yazılmıştır. Daha sonraki aşamada da Milli Edebiyat Dönemi'nde Halide Edip Adıvar'ın "**Ateşten Gömlek**" ve "**Sinekli Bakkal**" adlı eserleri tanınmış roman örneklerinden olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nde Roman (1923-1950)

- ➔ Bu dönemde sanatçılar romanlarında Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele almışlardır.
- ➔ Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazılan romanlar Türkiye'nin geçirdiği tarihi ve sosyokültürel değişimleri gözler önüne seren bir ayna niteliği taşır ve daha çok, gözlemci gerçekçiliğe dayalıdır.
- ➔ İlk dönem romancıları genel anlamda, geçmiş yıllardaki siyasi çalkantılar ve savaşlarla şekillenen sürecin ardından ilan edilen cumhuriyet rejiminin prensiplerini desteklemiştir.
- ➔ Anadolu insanını ve yaşadığı toprakları, gittikçe artan realist bir gözlemlerle ele alan eserler vermişlerdir.

Dönemin Roman Türünde Tanınmış Örnekleri

- » Yaban ⇒ Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- » Yaprak Dökümü ⇒ Reşat Nuri Güntekin
- » Fahim Bey ve Biz, Çamlıca'daki Eniştemiz ⇒ Abdülhak Şinasi Hisar
- » Dokuzuncu Hariciye Koşuşu ⇒ Peyami Safa
- » Kuyucaklı Yusuf ⇒ Sabahattin Ali
- » Huzur ⇒ Ahmet Hamdi Tanpınar

Cumhuriyet Dönemi'nde Roman (1950-1980)

- ➔ Bu dönem roman türü farklı eğilimlerle (toplumcu gerçekçi, bireyin iç dünyasını esas alan, modernist, milli ve dini duyarlılıkları yansıtan) gelişimini sürdürmüştür.
- ➔ Toplumcu gerçekçi yazarlar; toprak kavgaları, tarımın makineleşmesi, köyden kente göç gibi toplumsal konuları ele almışlardır.
- ➔ Bireyin iç dünyasını esas alan romanlarda psikolojik tahliller ön plana çıkmıştır.
- ➔ Modernist çizgide oluşturulan romanlarda birey öne alınmış ve varoluşçuluk akımı benimsenmiştir. Ayrıca milli ve dini duyarlılıkları yansıtan romanlar da yazılmıştır.

Dönemin Roman Türünde Tanınmış Örnekleri

- » Devlet Ana, Yorgun Savaşçı ⇒ Kemal Tahir
- » İnce Memed, Yılanı Öldürseler ⇒ Yaşar Kemal
- » Yılanların Öcü, Tırpan ⇒ Fakir Baykurt
- » Saatleri Ayarlama Enstitüsü ⇒ Ahmet Hamdi Tanpınar
- » Anayurt Oteli, Aylak Adam ⇒ Yusuf Atılgan
- » Tutunamayanlar ⇒ Oğuz Atay
- » Hakkari'de Bir Mevsim ⇒ Ferit Edgü

1. 1923-1950 yılları arasında gelişimini devam ettiren roman türünde en çok işlenen konular arasında; geçmiş-şimdi çatışması, işçilerin yaşadığı dram, insanların ekmek kavgası, yeni değerlerin getirileri, ideolojik kökenli dünya görüşleri, Anadolu gerçeği sayılabilir.

Buna göre;

- I. Kuşaklar arası oluşan anlaşmazlıklar
- II. Geçim derdinde olan insanların çektiği sıkıntılar
- III. Batıdan alınan yeni anlayışların etkileri
- IV. Siyasetteki sıkıntıların topluma yansması
- V. Anadolu ve insanının ele alınması

numaralandırılmış ifadelerden hangilerinde parçada belirtilen konulara değinilmemiştir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız IV   C) I ve IV
D) II, III ve V   E) II ve III

2. Ahmet Hamdi Tanpınar, romanlarında bireyin iç dünyasını onun yaşadığı toplum ve hayattan soyutlamadan ele alır.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarındaki bu anlayışa ters düşer?

- A) Bunalımlı bir gencin tekrar topluma adapte olabilmek için kendini günlük hayata alıştırmaya çalışması
- B) Hayata küsmüş bireyin kendi geçmişine eğilerek bu küskünlüğün nedenini bulup tekrar topluma girmeye çalışması
- C) Yaşama sevinci ile dolu bir babanın evlatlarından gördüğü eziyete rağmen hayattan kopmamaya gayret etmesi
- D) Çektiği sıkıntıları çevresine mal eden Hasan'ın arkadaşlarıyla bağını kopararak tek başına yeni bir hayat kurmak istemesi
- E) Ali'nin iç dünyasında yaşadığı hezeyanları ailesi ve arkadaşlarının yardımıyla atlatarak hayata tekrar bağlanması

3. Özellikle 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bilimsel gelişmeler, romanda modernizm kavramının kapsamını da genişletmiştir. (I) Bu da sanatta yeni bir gerçeklik anlayışını ortaya çıkarmıştır. (II) Böylece 20. yüzyılda romanla birlikte göreceli bir gerçeklik ortaya çıkmıştır. (III) Bu gelişmeler dönemin eserlerine yansımıştır. (IV) I. Dünya Savaşı'nın yarattığı karamsar, ümitsiz, bunalımlı psikoloji insanların tedirgin bir tutum sergilemelerine neden olmuştur. (V) 20. yüzyıl romanları da bu tedirgin insanların dünyalarını, sorgulayıcı tavırlarını ve yaşam karşısındaki tutumlarını yani tüm yönleriyle "bireyi" ele almıştır.

Bu parçada anlatılanlar iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf numaralandırılmış cümlelerin hangisiyle başlar?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

4. Hepsi bir medeniyet çöküntüsünün yetimleridir. Bu insanlara yeni hayat şekilleri hazırlamadan evvel, onlara hayata tahammül etmek kudretini veren eskilerini bozmak neye yarar. Büyük ihtilaller bunu çok tecrübe etti. Netice olarak insanı çıplak bırakmaktan başka bir şeye yaramadı. Bırak ki her yerde, en zengin ve müreffeh cemaatlerde bile hayat bir yığın artıklarla, yarı yolda kalmışlarla doludur.

Bu parçadan yola çıkarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Medeniyetler arasındaki kopukluk, toplumda dönüşü olmayan bir yıkıntıya neden olmaktadır.
- B) Eskiye ait değerlerle yeni medeniyetin getirdiği değerler ve yaşam biçimleri arasında bir uyum sağlanması gerektiği anlatılmaktadır.
- C) Değişen yaşam koşulları toplumu olumsuz etkilemekte ve toplumda yavaş yavaş çöküntüye yol açmaktadır.
- D) İhtilaller insanları yalnızlığa ve ruhsal çöküntülere sürükleyerek özünden uzaklaştırdı.
- E) Çöküntülere göğüs geremeyen kişiler tükenme noktasına gelerek artık bir yığın olmaktan öteye gidememişlerdir.

1

**BAKIŞ
AÇILARI**

Anlatıcı, hikâyenin bir kahramanıdır. Her şeyi kendi bakış açısından anlatır. Kişinin tutumu, çatışmaları, düşünceleri birinci kişi ağızından verilir. Anlatıcı ve kahraman eşit bilgidedir.

Anlatıcı, olayların içinde yer almaz. Olaylara müdahale etmeden, geniş bir açıdan bakar. Her şeyi bilir, istediği yerleri özetler. Olaylara hakim olduğu için onları yorumlama gücü diğerlerine göre daha güçlüdür. Anlatım üçüncü ağızdanadır.

**BAKIŞ
AÇILARI**

Anlatıcı olayların içinde değildir. Olayları bir kamera tarafsızlığı ile gözlemleyen görünüşte tarafsız bir şahit konumundadır. Kahramandan az şey bilir. Kişinin iç dünyasındaki çatışmalara fazla yer verilmez. Anlatım üçüncü ağızdanadır.

Görselden çıkarılabilecek ortak sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olaylar aynı kişi ağızından okuyucuya aktarılır.
- B) Anlatıcı, kahramanların zihninden geçenlere hakimdir.
- C) Anlatılanlar anlatıcının incelemeleriyle ve karakterlere yükledikleriyle sınırlıdır.
- D) Anlatıcı, romanın kişilerinden biri olduğu için bildikleri kahramanın bilgisini yansıtır.
- E) Anlatılan olaylar anlatıcının esere yaklaşımıyla ilgili olduğundan farklı bakış açıları kullanılabilir.

2

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçekliğin, 1930-1940 yılları arasında toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başladığını görüyoruz.

Bunu savunan yazarlardan Sadri Ertem ve Sabahattin Ali toplumcu gerçekçiliği bilinçli bir biçimde savunmuşlar ve 1950'den sonra yetişen yazarlara da öncülük etmişlerdir.

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca en doğru biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumcu gerçekçiliği bilinçli bir şekilde savunan ve kendisinden sonra yetişen tüm yazarlara da öncülük eden Sadri Ertem ve Sabahattin Ali gibi sanatçılar Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçeklikten 1930-1940 yılları arasındaki toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başlamışlardır.
- B) Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçekliğin, 1930-1940 yılları arasında toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başlamasıyla Sadri Ertem ve Sabahattin Ali gibi yazarlar hem toplumcu gerçekçiliği savunmuşlar hem de 1950'den sonra yetişen yazarlara öncülük etmişlerdir.
- C) Toplumcu gerçekçiliği bilinçli bir biçimde savunan ve 1950'den sonra yetişen yazarlara da öncülük eden Sadri Ertem ve Sabahattin Ali, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçeklikten 1930-1940 yılları arasında toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başlayan yazarlar arasındadır.
- D) Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayalı gerçekliğin, 1930-1940 yılları arasında toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başlamasını savunan yazarlar arasında bulunan Sadri Ertem ve Sabahattin Ali bunu bilinçli bir şekilde savunmuşlar ve 1950'den sonra yetişen tüm yazarlara da öncülük etmişlerdir.
- E) Toplumcu gerçekçiliği savunan ve 1950'den sonra yetişen yazarlara da yol gösteren Sadri Ertem ve Sabahattin Ali, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçeklikten daha sonraları toplumcu gerçekçiliğe yönelmeye başlayan yazarlar arasındadır.

ÜNİTE TİYATRO

TİYATRO

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO (1923 - 1950)

- Önemli Yazarlar ve Bazı Eserleri

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO (1950 - 1980)

- Önemli Yazarlar ve Bazı Eserleri

DÜNYA EDEBİYATINDA TİYATRO

- Dünya Edebiyatında Tanınmış
Tiyatro Eserleri ve Yazarları

TEMEL TİYATRO TERİMLERİ

TİYATRO

- ➔ Tiyatro, göstermeye dayalı bir edebi türdür. Türk edebiyatında sözlü gelenek içinde ortaya çıkmıştır. Karagöz, orta oyunu, meddah, seyirlik köy oyunları, kukla vb. başlıklar altında varlığını devam ettirmiştir.
- ➔ Modern anlamda ilk örneklerine Tanzimat Dönemi'nde rastlanmaktadır. Şinasi'nin yazdığı Şair Evlenmesi adlı eser Batılı anlamdaki ilk Türk tiyatrosudur. Bunun dışında yine aynı dönemde Namık Kemal'in yazdığı Vatan yahut Silistre adlı eser edebiyatımızda sahnelenen ilk tiyatro eseri olma özelliğine sahiptir.
- ➔ Tanzimat Dönemi'nden sonraki dönemler olan Servetifünun ve Fecriati dönemlerinde tiyatronun gelişimi yavaşlamıştır. Ancak bir sonraki dönem Milli Edebiyat Dönemi'nde tiyatro tekrar ön plana çıkmış ve bu dönemde oldukça başarılı eserler kaleme alınmıştır. Bu gelişme; Cumhuriyet Dönemi'nde devlet konservatuarlarının, devlet tiyatrolarının, şehir tiyatrolarının açılması ve özel tiyatro gruplarının oluşması ile güçlenerek devam etmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde Tiyatro (1923-1950)

- ➔ Batı örnek alınarak trajedi, komedi ve dram türlerinde eserler yazılmış; müzikli, danslı, göstermecî, epik tiyatro örnekleri verilmiştir. Çağdaş tiyatro anlayışı, modern tiyatro salonları, yeni eserler, profesyonel oyuncu, sahne tekniği, makyaj, kostüm vb. ile tiyatro kurumsallaşmıştır.
- ➔ Muhsin Ertuğrul, modern Türk tiyatrosunun oluşmasında önemli katkılar sağlamıştır.
- ➔ Özellikle 1930'lu yıllarda Atatürk'ün belirlediği amaç doğrultusunda konusunu Türk tarih ve uygarlıklarından, destan ve efsanelerden, Cumhuriyet kazanımlarından, devrimlerinden alan birçok oyun yazılmıştır.
- ➔ 1940'lı yıllarda değer yargılarının değişmesi ve ekonomik koşulların ailelerdeki etkisi üzerinde durulmuş ayrıca bu yıllarda geleneksel Türk tiyatrosunun izleri görülmüştür.
- ➔ **İşlenen Konular ve Temalar:** Anadolu'ya yönelimin yoğunlaştığı bu dönem tiyatrosunda Kurtuluş Savaşı yılları, Atatürk'ün fikirleri, Cumhuriyet düzeninin olumlu yönleri, mitoloji, efsaneler ve masallar, Türk tarihi, Türk milliyetçiliği, Batılılaşma, toplumsal değerlerdeki değişimler, eski ve yeni yaşam biçimlerinin çatışması vb.

Önemli Yazarlar ve Bazı Eserleri

Musahipzade Celal'in Fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Kafes Arkasında, Bir Kavuk Devrildi, Mum Söndü, Gül ve Gönül; İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci'nin Hisse-i Şayia; İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun İnanmak; Reşat Nuri Güntekin'in Taş Parçası; Nahid Sırrı Örik'in Sönmeyen Ateş; Faruk Nafiz Çamlıbel'in Akın, Canavar; Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Kadın Erkekleşince; Münir Hayri Egeli'nin Bayönder; Yaşar Nabi Nayır'ın İnkılap Çocukları; Cevdet Kudret'in Tersine Akan Nehir, Rüya İçinde Rüya...

Cumhuriyet Dönemi'nde Tiyatro (1950-1980)

- ➔ Çeviri oyunların ve nitelikli yerli oyunların sayısı artmış, müzikli oyun türlerinde eserler verilmiştir.
- ➔ Sosyal değişimlerin birey ve topluma etkileri siyasal, sosyal ve psikolojik yaklaşımlarla yansıtılmıştır.
- ➔ Sahne tekniğine uygun, yalın bir dille bireysel ve toplumsal konular işlenerek yurt sorunları, kadının toplum yaşamındaki yeri; köy, töre, kuşak çatışması, değer yargıları vb. temalara yönelim artmıştır.
- ➔ Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Trabzon ve Diyarbakır gibi kentlerde açılan Devlet Tiyatroları, turnelerle Türkiye'nin her yanını gezmişlerdir.
- ➔ 1958'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde bir tiyatro enstitüsü kurulmuştur.
- ➔ 1960-1980 yıllarında özel tiyatroların sayıları artmıştır.
- ➔ Oktay Rıfat, Melih Cevdet, Refik Erduran, Turgut Özakman, Nezihe Meriç gibi yazarlar bireyden hareketle topluma yönelmişlerdir.
- ➔ Haldun Taner, Keşanlı Ali Destanıyla yeni bir yerli epik tiyatro oluşturmuştur.

Önemli Yazarlar ve Bazı Eserleri

Ahmet Kutsi Tecer'in Koçyiğit Köroğlu; Cevat Fehmi Başkut'un Buzlar Çözülmeden; Selahattin Batu'nun Oğuzata; Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı; Necati Cumalı'nın Boş Beşik; Orhan Asena'nın Hürrem Sultan; Recep Bilginer'in Sarı Naciye; Refik Erduran'ın Karayar Köprüsü; Adalet Ağaoğlu'nun Çatıdaki Çatlak; Güngör Dilmen'in Midas'ın Kulakları; Turgut Özakman'ın Töre; Turan Oflazoğlu'nun IV. Murat; Başar Sabuncu'nun Şerefiye; Tuncer Cücenoglu'nun Kör Dövüşü...

1. Oyunlarda ele alınan konulara göre bir genelleme yapıldığında Cumhuriyet'in ilk yirmi yılı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sosyal konular dışına çıkılmamıştır.
- B) Yalnızca kişi sorunları işlenmiştir.
- C) Bireysel ve toplumsal sorunlar birlikte ele alınmıştır.
- D) Siyasi konulara ağırlık verilmiştir.
- E) Ekonomik konular bütün döneme hakimdir.

2. Aşağıdakilerin hangisinde yapılan açıklama, ayrıca içinde verilen sanatçıyla ilişkilendirilemez?

- A) "Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım" oyunuyla ülkemizdeki insanî ve toplumsal çelişiklere dikkat çekmeye çalışmıştır. (Haldun Taner)
- B) "Kocaoğlan" ve "Öç" oyunlarında toplum gerçeklerine yönelmiştir. (Orhan Asena)
- C) Tiyatrolarında genellikle bireyden hareketle topluma yönelmiştir. (Turgut Özakman)
- D) "Karaların Memetleri" adlı oyununda köy sorunlarını işlemiştir. (Cahit Atay)
- E) Reşat Nuri Güntekin'in, Değirmen adlı romanını "Sarıpınar 1914" adıyla oyunlaştırmıştır. Yazar bu oyununda, Osmanlı tarihini eleştirir. (Necati Cumalı)

3. "Göstermeye bağlı metinler"le ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Edebiyatımızda Batılı anlamda tiyatro, Tanzimat'la başlar.
- B) Hayatın gülünç ve komik yanlarını ele alıp işleyen tiyatro türüne komedi denir.
- C) Tiyatronun ilk örnekleri Eski Yunan sanatçıları tarafından verilmiştir.
- D) Hayatı acıklı yönleriyle ele alıp işleyen tiyatro türüne trajedi denir.
- E) Tiyatro; hikâye ve romana göre daha yeni bir türdür.

4.

- I. Şiir olarak yazılır, yani manzumdur.
- II. Üç birlik kuralına uyulmaz.
- III. Konular tarihten veya mitolojiden seçilir.
- IV. Öldürme, yaralama gibi olaylar sahnede gösterilir.
- V. Kahramanları soylular ya da doğaüstü varlıklardır.

Yukarıda numaralanmış cümlelerden hangileri trajedinin özelliklerinden değildir?

- A) I ile II
- B) I ile III
- C) II ile III
- D) II ile IV
- E) IV ile V

5. Aşağıdakilerden hangisi 1950-1970 yılları arasındaki Türk tiyatrosu için söylenemez?

- A) 1950-60 yılları arasında oyun yazarlarının sayısında büyük bir artış, konularda çeşitlenme göze çarpar.
- B) Toplum sorunları ön planda olmakla birlikte yazarların toplum sorunlarına değişik hareket noktalarından yöneldikleri görülür.
- C) Kimi yazarlar bireyden toplum sorunlarına geçerken, kimileri olaydan ve durumlardan hareket ederek toplumsal sorunlara yönelirler.
- D) 1950'li yılların tiyatrosunda köy sorunlarına eğilme bırakılır.
- E) Kimi yazarlar evrensel sorunlar üzerinde durup, bu yoldan topluma giderler.

6. Tiyatronun gelişimi ile ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Tiyatro, Antik Yunan Dönemi'nde bağ bozumu tanrısı Dionysos adına düzenlenen dinsel törenlerden doğmuştur.
- B) Çağdaş Türk tiyatrosunun kurucusu olan Orhan Asena İstanbul Şehir Tiyatrolarının Batılı anlamda çağdaş tiyatro haline dönüşmesine katkıda bulunmuştur.
- C) Batılı anlamda tiyatro örnekleri ilk olarak Tanzimat Dönemi'nde vermeye başlanmıştır.
- D) II. Abdülhamit'in istibdatçı (baskıcı) yönetim anlayışı nedeniyle Türk tiyatrosu bir süre duraklama dönemine girmiştir.
- E) Darübedayi 1934 yılında İstanbul şehri Tiyatroları adını almıştır.

1 Gazeteci: (I) -----

Sanatçı: Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında oyun yazıları daha çok tarihimize ve efsanelerimize yönelerek ulusçuluğu aşlayan düşünceler üzerinde durmuştur. Toplumsal sorunları, değer yargılarının değişmesini ve ruhsal çelişkileri vermeye çalışmıştır.

Gazeteci: (II) -----

Sanatçı: Duygulu sözler, heyecan verici şiirsel konuşmalarla acıklı bir oyun havasında yazılan oyunlarda; bireyin psikolojik durumu yansıtılmaya çalışılmıştır. Oyunlarda, kişilerdeki ruhsal çatışmayı ilk ele alan yazarlarımızdan biri, bir önceki kuşaktan bu yıllara geçen Halit Fahri Ozansoy'dur.

Bu diyalogda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (I) Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatronun konusu ne olmuştur?
(II) Ruhsal çatışmayı tiyatromuzda en iyi ele alan sanatçımız kimdir?
- B) (I) Cumhuriyet ile birlikte tiyatronun gelişimi nasıl bir seyirde devam etmiştir?
(II) Bu dönem tiyatrodaki işlenen konular kim tarafından ele alınmıştır?
- C) (I) Tarihi ve toplumsal konuların tiyatromuzda ele alınışı hangi döneme dayanır?
(II) Ruhsal çatışmayı tiyatromuzda en etkileyici şekilde ele alan sanatçı kimdir?
- D) (I) Ulusçuluğun çeşitli süslemelerle toplumsal hayata adapte edilmesi nasıl gerçekleşmiştir?
(II) Cumhuriyetin ilk döneminde bireyin psikolojisi en eğitici şekilde kim tarafından işlenmiştir?
- E) (I) Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında tiyatromuzun değiştiği konu ve temalar nelerdir?
(II) Bu dönem oyunları hakkında bilgi verir misiniz?

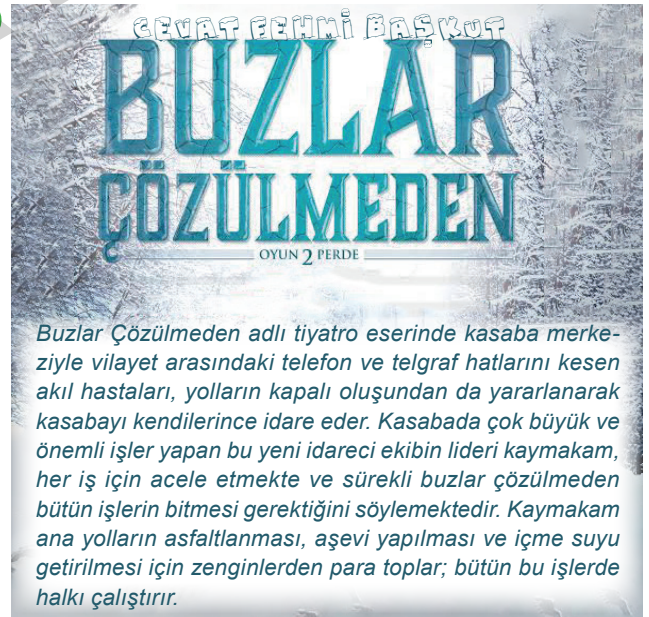
2

- I. Oyunlarda ele alınan konulara göre bir genelleme yapılacak olursa Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında kişisel ve toplumsal sorunların birlikte ele alındığı söylenebilir.
- II. 1923-1940 yılları arasında yazılan eserlerin bir kısmında da devrimleri anlatma ve onları sevdirmeye çabası görülür.
- III. Dönemin oyun yazarlarının çoğu şair olduğundan oyunlar genellikle manzum şekilde ve duygu ağırlıklı olmuştur.
- IV. 1940 ve 1950 yıllarına gelindiğinde daha geniş temalara değinildiği ve teknik olarak daha mükemmel telif eserlerin yazıldığı görülür.
- V. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında aile konusunun yanında yine Batılılaşmanın yanlış anlaşılması konusunun da sürdürüldüğü görülür.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve IV   B) I ve V   C) II ve III
D) II ve IV   E) IV ve V

3

Bu parçadan hareketle aşağıdaki atasözlerinden hangisine ulaşılabilir?

- A) Bir deli bir kuyuya bir taş atar, kırk akıllı çıkaramazmış.
B) Deli deliyi görünce değneğini saklar.
C) Akıllı düşününceye kadar deli çocuğu everir.
D) Parayı zapt etmek deliyi zapt etmekten zordur.
E) Deli deliden hoşlanır, imam ölüden.

ÜNİTE ELEŞTİRİ

CUMHURİYET ÖNCESİNDE ELEŞTİRİ

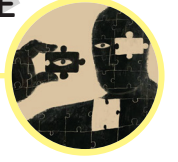
ELEŞTİRİ

- Eleştiri Türünün Özellikleri
- Eleştirmende Bulunması Gereken Özellikler

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ELEŞTİRİ

- Eleştiri Türünde Öne Çıkan İsimler
- Türk Edebiyatında Eleştirinin Tanınmış Örnekleri

GİRİŞ YAYINLARI

ELEŞTİRİ

- Yapılan tanımlarda eleştiri (tenkit) sözcüğü kavram olarak "ölçmek, incelemek, çözümlmek, değerlendirmek" gibi sözcüklerle ifade edilmeye çalışılmıştır.
- Edebi bir kavram olarak da "Bir eseri veya yazarı türlü yönlerden ele alıp değerlendirmek amacıyla kaleme alınan yazı türü." şeklinde ifade edilmiştir.
- Eleştiride amaç, ele alınan konunun olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymaktır. Eleştirmen eleştirdiği durumun ya da eserin orijinal yönlerini okura sunmakla, durumu veya eseri geniş bir perspektifte değerlendirmekle yükümlüdür.
- Eleştiri türü hem sanatı hem de sanatçıyı geliştirici bir işleve sahiptir.

Eleştiri Türünün Özellikleri

- Eleştiri metinlerinde, ele alınan eserin zayıf ve güçlü yönlerini ortaya koymak amaçlanmalıdır.
- Eleştiride sanatçının kişiliğine yönelik ifadeler yer verilmemeli, eleştiri tamamen eser odaklı olmalıdır.
- Öncelikle eser tanıtılmalı, sonra eser ile ilgili değerlendirmeler yapılmalı ve eserin edebiyat dünyasındaki yerine değinilmelidir.
- Açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatıma yer verilmelidir.
- Eleştiriler sağlam temellere dayandırılmalı, eleştirmen çeşitli belge ve tanıklardan, bilim dallarından yararlanmalıdır.
- Eleştirmen, metnini yazarken dönemin koşullarını göz önünde bulundurmalıdır.
- Eser değerlendirilirken eleştiri esere dönük olmalı; kişisel duygulardan, ideolojik ön yargılardan arındırılmış olmalıdır.

Eleştirmende Bulunması Gereken Özellikler

- Eleştiri işini gerçekleştiren ve edebi metinle okur arasında olan kişilere "eleştirmen" ya da "münekkit" denir.

➤ Ele aldığı eserin özelliklerini ve gerçek değerini ortaya koymalıdır.

➤ Toplumsal olayları farklı açılardan değerlendirebilmeli, olayların sosyolojik tahlilini yapabilmelidir.

➤ Eseri değerlendirirken ön yargılarını geride bırakmalıdır.

➤ Farklı düşüncelere saygılı olmalıdır.

➤ Önemli olanın yazar değil, incelenen eser olduğunun farkında olmalıdır.

➤ İyi bir okuyucu ve araştırmacı olmalıdır.

ELEŞTİRMEN

➤ Eleştirilerinde aşırıya kaçmamalı, yazarı veya eseri överken/yererken ölçülü davranmalıdır.

➤ Belli bir dünya görüşü, hayat felsefesi olmalı ve olaylara çok yönlü bakabilmelidir.

1. Samipaşazade Sezai, roman ve hikâyelerinde çevreyi tanıtmış; kişilerin ruhsal tahlillerini yaparak gözleme önem vermiş; kendi kişiliğini gizlemediği, yer yer duygulu ve süslü anlatıma başvurduğu için romantik sayılmış; özellikle Alphonse Daudet'in etkisinde ilk gerçekçi küçük hikâyeleri yazmıştır.

Bu parça aşağıdaki yazınsal türlerden hangisine örnek olabilir?

- A) Eleştiri B) Anı C) Günlük
D) Deneme E) Hikâye

2. Konu ve konuyu ele alış biçimi bakımından eleştiri -----,-----,----- ve ----- olmak üzere dört gruba ayrılır.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) sanatçıya dönük B) nesnel yaklaşımlı
C) esere dönük D) okura dönük
E) topluma dönük

3. -----, bir yazarın, bir sanat eserinin iyi ve kötü yanlarını objektif bir bakış açısıyla ifade ederek onun gerçek değerini ortaya koyan yazılardır. Bu yazı türlerinde sanatçı, eser ile ilgili okuyucuyu bilgilendirir. Hem bahse konu eserin yazarına hem de okura yol gösterir.

Bu parçanın başına aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Deneme B) Fıkra C) Sohbet
D) Eleştiri E) Makale

4. **Eleştiri türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) İyi bir eleştiri yalnızca okuyucuya değil, aynı zamanda metin yazarına da tecrübeler kazandırır.
B) Eleştirinin konusu bir sanatçı ya da sanat eseridir.
C) Eleştirinin amacı bir sanat eserini ya da sanatçıyı yermektir.
D) Eleştiri bilimsel (nesnel) ve izlenimci olmak üzere ikiye ayrılır.
E) Eleştiride peşin yargılardan kaçınılmalıdır.

5. **Aşağıdakilerden hangisi iyi bir eleştirinin özelliği olamaz?**

- A) Üzerinde düşünülen, eleştirisi yapılan eser, bütün açılardan ele alınmalıdır.
B) Eleştirmen yapıta ön yargılarla değil, objektif bir şekilde yaklaşmalıdır.
C) Eleştiri; ele aldığı esere, ondan alınan örneklere bağlı kalmalıdır.
D) Eleştirmen; yapıtla ilgili düşüncelerini "beğendim, beğenmedim, sevdim, sevmedim" gibi ifadelerle belirtmelidir.
E) Eleştirmen, eleştirisini objektif sebeplere dayandırarak yapmalıdır.

6. Farz edelim ki her şey yazarın anlattığı gibi olsun. Peki, neden bu konuda herhangi bir kanıt gösterememiştir? Bu durum; yazarı okuyucuya fikirlerini zorla kabullendirmeye çalışmaktan başka bir yere götüremez. Böylece de anlatım belli bir yerden sonra tıkanıyor. Ama yazarın seçtiği konularla okuyucuyu cezbedtiğini söylemeden de geçemeyeceğim. Seçtiği konular, eserlere adeta "beni oku" dedirtiyor. Ama sonuç: Hüsrân.

Bu parça aşağıdakilerden hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Makale B) Fıkra C) Eleştiri
D) Söyleşi E) Mülakat

7. Efsaneleşen kavramlar ve kişileri toplumlar yaratır, bir kişi değil. Bu nedenle eserde, Memidik'in muhtarı öldürme düşüncesiyle kaplı hayatından bir kişinin bir cinayet efsanesini yaratışına ulaşamıyor Yaşar Kemal. Sanatçının bu işe tüm gücünü ortaya koyduğu yerler, Anadolu'da "kan tutması" denilen psikolojik hâli ifade etmek amacıyla sürekli mübalağalara başvurması, Memidik'in hayal ve fikir dünyasında bir yama şeklinde kalıyor. Organ nakli gibi bir durum. Yaşar Kemal'in romancı ustalığını ön plana çıkarmak amacıyla yaptıkları peş peşe çekilmiş fotoğraflara benzeyen bir bulanıklık oluşturuyor.

Bu parça aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Anı B) Eleştiri C) Deneme
D) Fıkra E) Makale

1

OLUMLU ELEŞTİRİ

I İşini bu şekilde titiz yapması başarılı olmasını sağlıyor.

II Ödevlerini yine baştan savma yapmışsın.

III Çalışkanlığı onu zirveye çıkarıyor.

OLUMSUZ ELEŞTİRİ

a Burnu havada biri olduğu için herkesi küçümserdi.

b O, her yönüyle dört dörtlük bir insandır.

c Bu gidişle bir yere varamazsın.

Görselde numaralandırılmış eleştiri cümlelerinden hangilerinin yeri değiştirilirse görseldeki olumlu ve olumsuz eleştiri bütünlüğü sağlanmış olur?

- A) I - b   B) II - a   C) III - c   D) I - a   E) II - b

2

- I. Tanzimat Dönemi'nin ilk zamanlarında eleştiri yeni bir edebî tür olduğundan bu türle ilgili estetik açıdan önemli metinler verilmemiştir.
- II. Bu türün estetik değer taşıyan metinleri Tanzimat'ın ikinci döneminde yazılmaya başlanmıştır.

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat Dönemi'nin ilk yıllarında yazılan eleştiri yazıları amacına ulaşamamakla birlikte ikinci dönemde önemli bir atılım yapmıştır.
- B) Tanzimat'ın sonunda mükemmelliğe ulaşan eleştiri türü ilk yıllarda çok yavan kalmıştır.
- C) Tanzimat'ın ilk döneminde çok dikkat çekmeyen eleştiri yazıları ikinci dönemde yaygınlaşarak sanatsal bir tür hâline gelmiştir.
- D) Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza giren eleştiri türü çok çabuk yaygınlaşarak edebiyatımızın vazgeçilmez estetik türlerinden olmuştur.
- E) Estetik değeri olan eleştiri yazılarına Tanzimat'ın ikinci döneminde rastlanırken yeni bir tür olması nedeniyle Tanzimat'ın ilk döneminde pek rastlanmamıştır.

3

Bugüne kadar okuduğum en mükemmel Türk romanıdır Ortadirek. Hiçbir romanımızda, belirli şartlar içinde yaşayan, belirli bir tarihsel ve sosyal zamanın "Türk insanı"nın böylesine somut, böylesine derinliğine; tabiatın böylesine zengin, canlı, kıpır kıpır verildiğini hatırlamıyorum. Değişik olaylar ve kişiler karşısındaki tepkileriyle ve ana-oğul, gelin-kaynana, karı-koca ilişkileri içinde durmadan netleşen, ayrıntılarla beslenip ete kemiğe bürünerek ortaya çıkan üç insan (Meryemce, Ali ve Elif), bütün karmaşıklıklarıyla, bütün canlılıklarıyla, bütün sahilikleriyle, ilkel tarımsal üretim düzeyindeki Türk köylüsünü unutulmayacak bir biçimde somutlaştırmaktadır.

Yukarıdaki parçada dil hangi işlevde kullanılmıştır?

- A) Sanatsal işlev
- B) Kanalı kontrol işlevi
- C) Göndergesel işlev
- D) Dil ötesi işlev
- E) Alıcıyı harekete geçirme işlevi

ÜNİTE MÜLAKAT VE RÖPORTAJ

RÖPORTAJ

- Röportaj Türünün Özellikleri
- Cumhuriyet Dönemi'nde Röportaj

MÜLAKAT

- Mülakat Türünün Özellikleri
- Mülakatlarda Bulunması Gereken Bilgiler
- Mülakat Türünün Hazırlanma Aşamaları
- Mülakatın Türleri
- Cumhuriyet Öncesinde Mülakat
- Cumhuriyet Dönemi'nde Mülakat

MÜLAKAT VE RÖPORTAJIN FARKLARI

GİRİŞ YAYINLARI

MÜLAKAT

- ⇒ Herhangi bir sosyal konu ya da sorun üzerinde, uzman kişi ya da kişilerle yapılmış konuşmaları yansıtan bilgilendirici metin türüne **mülakat** denir.
- ⇒ Mülakat türünün oluşmasında, belirli bir alanda söz sahibi olan kişilerin bazı konulardaki görüşlerini halka ulaştırma ihtiyacı önemli rol oynar.

Mülakat Türünün Özellikleri

- ⇒ Gazete çevresinde doğmuş ve gelişmiş bir türdür.
- ⇒ Daha çok gazeteciler tarafından kullanılır.
- ⇒ Temelde diyaloglardan oluşur.
- ⇒ Yalın, açık ve duru bir dil kullanılır.
- ⇒ Amaç, okuyucuya bilgi vermektir.
- ⇒ Açıklayıcı ve öyküleyici anlatımlara başvurulur.
- ⇒ Soruları önceden belirlenir.
- ⇒ Konuşmacıya karşı saygılı olmak, konuşmasını kesmemek ve anlattıklarını olduğu gibi aktarmak önemlidir.
- ⇒ Çok fazla ayrıntıya girilmemeye özen gösterilir.

Mülakatlarda Bulunması Gereken Bilgiler

- » Görüşülen kişinin adı, mesleği veya ne işle uğraştığı
- » Hangi amaçla konuşulduğu
- » Buluşma mekânı
- » Sorular ve cevaplar
- » Mülakat yapılan kimsenin mülakat konusu üzerindeki temel görüşleri

Mülakat Türünün Hazırlanma Aşamaları

- » Mülakat yapılacak kişi veya kişileri belirleme
- » Konu ve kişiyle ilgili araştırma yapma
- » Mülakatta sorulacak soruları hazırlama
- » Mülakat yapılacak kişiden randevu alma
- » Mülakatı yapma ve kayıt altına alma
- » Kaydı yazıya geçirip yazıyı ve görsel tasarımı düzenleme

Mülakatın Türleri

Bire bir
mülakat

Paralel
mülakat

Çalışma
arkadaşları grubu

Sıralı
mülakat

Değerlendirme
merkezi

Telefon
mülakatları

Cumhuriyet Öncesinde Mülakat

- ⇒ Cumhuriyet öncesinde mülakat türünde az sayıda eser verilmiştir. Ziya Paşa, "Rüya" adlı eserinde mülakat tekniğini kullanmıştır.
- ⇒ Türk edebiyatında mülakat türünün ilk yetkin örneği **Diyorlar ki** (Ruşen Eşref Üneydin) adlı eserdir. Bu eserde yazarın bazı yazarlar ve edebiyat anlayışları hakkındaki düşünceleri kendi ağzından aktarılmıştır.
- ⇒ Ruşen Eşref Üneydin'in Mustafa Kemal'i kamuoyuna tanıtan ilk eser olan "**Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat**" eseri de bu türün önemli örneklerindedir.

Cumhuriyet Dönemi'nde Mülakat

- ⇒ Cumhuriyet Dönemi'nde gazete ve dergilerin çoğalmasıyla birlikte bu tür de gelişme göstermiştir.
- ⇒ Sanat ve siyaset dünyasını aydınlatan çok sayıda mülakat örnekleri verilmiştir.
- ⇒ Hikmet Feridun Es'in "**Bugün de Diyorlar ki**", Mustafa Baydar'ın "**Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar**", Gavsî Ozan-soy'un "**40 Yıl Sonra Diyorlar ki**", Yaşar Nabi Nayır'ın "**Edebiyatçılarımız Konuşuyor**", Sermet Sami Uysal'ın "**Yahya Kemal'le Sohbetler**", Nurullah Berk'in "**Ustalarla Konuşmalar**", Abdi İpekçin'in "**Liderler Diyor ki**" adlı eserleri mülakat türünün tanınmış örneklerindedir.

1. Aşağıdakilerden hangisi planlanmış bir mülakattan önce yapılması gerekenlerden biri değildir?

- A) Mülakat ile ilgili hazırlık yapmak
- B) Mülakat yapılacak kişi veya kişilerle ilgili yeterli düzeyde bilgi toplamak
- C) Mülakat yapılan kişinin cevaplarını hikâyeleştirmek
- D) Mülakatın amacını belirlemek
- E) Sorulacak soruları önem sırasına göre düzenlemek

2. Aşağıdakilerden hangisi bir mülakat metninin okunurluğunu arttıran faktörler arasında sayılamaz?

- A) Soruların zekice hazırlanmış olması
- B) Cevapların düzenli bir şekilde yazıya geçirilmiş olması
- C) Mülakatın akıcı bir seyir teşkil edecek şekilde metinleştirilmesi
- D) Mülakat yapılan kişinin haber niteliği taşıyan düşünceleri
- E) Mülakatı yapan kişinin kullandığı beden dili

3.

- I. Yazma → Düzensiz bir şekilde tutulan notların mantıklı bir sıraya konularak değerlendirilmesi ve akıcı bir metin haline getirilmesidir.
- II. Uygulama → Mülakatı yapan kişinin beden dili ve konuşmalarıyla karşı tarafı mülakata hazırlamasıdır.
- III. Hazırlık → Mülakata başlamadan karşıdaki kişiyi nazik sözlerle motive etmektir.
- IV. Randevu Alma → Mülakat yapılacak kişiyle buluşma ayarlamaktır.

Numaralandırılmış mülakat aşamalarından hangileri yanlış bir bilgi içermektedir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) Yalnız IV
- D) I ve IV
- E) II ve IV

4. Aşağıdakilerden hangisi mülakat için söylenemez?

- A) Hemen hemen her konuda yazılabilir.
- B) Mülakatı yapan kişinin tutumu önemlidir.
- C) Mülakat belli bir amaç doğrultusunda gerçekleşir.
- D) Soru-cevap şeklinde oluşturulan metinlerdir.
- E) Mülakatta asıl olan mülakatı yapan kişinin dünya görüşüdür.

5. Aşağıdakilerden hangisi teknolojik araç gereç kullanılarak yapılan mülakatlara örnek gösterilemez?

- A) Yüz yüze, not alarak yapılan mülakat
- B) İnternet ortamında gerçekleştirilen mülakat
- C) Telefonla yapılan mülakat
- D) Ses kayıt cihazı kullanılarak yapılan mülakat
- E) Fotoğraf makinesi kullanılan mülakat

6. Herhangi bir sosyal konu ya da sorun üzerinde, uzman kişi ya da kişilerle yapılmış konuşmalardır. Toplumun tamamını ya da bir kısmını ilgilendiren her alanda "görüşme" yapılabilir. Bu konuşmalar, genellikle yazıya geçirilip gazete ve dergilerde yayımlanmaktadır.

Bu parçada özellikleri verilen sözlü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sohbet
- B) Sunum
- C) Tartışma
- D) Eleştiri
- E) Mülakat

7. Aşağıdakilerden hangisi "mülakat" türünün yöntem ve türlerinden biri değildir?

- A) Bire bir Görüşmeler
- B) Sıralı Görüşmeler
- C) Paralel Görüşmeler
- D) Forum Görüşmeleri
- E) Telefonla Görüşmeler

1 Edebî bir kavram olarak röportaj; haber değeri taşıyan bir yer, kişi, eşya, eser ya da olayla ilgili olarak yapılan incelemelerin, duyuların, gözlemlerin konuyla ilgili konuşmaların fotoğraflarla süslenerek yazıldığı gazete ve dergi yazılarıdır.

Bu açıklamadan hareketle;

- I Konu ile ilgili gerçekleri aktarmak ve okuyucuyu aydınlatmak amaçlanır.
- II Genellikle toplumun gündemini meşgul eden güncel konular ele alınır.
- III Röportaj metinleri iyi bir hazırlık ve araştırma sürecini gerekli kılar.
- IV Röportaj türü, gazete çevresinde gelişen bir metin türüdür.
- V Röportaj, sadece gazetecilerin ilgilendiği bir türdür.

numaralandırılmış cümlelerden hangisine ulaşamaz?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2

Soru: Topkapı Müzesine dair biz neleri yanlış biliyoruz?

Cevap: Çok şeyi... Yazarın biri, Topkapı hayaletinden bahsediyor. Öteki İtalyan mayolikas ile İznik çinisini ayırt edemiyor. Buradan bir şeylerin eksildiğine dair sorumsuzca hayaller, söylentiler çıkıyor.

Soru: Topkapı Müzesinde keşfettiğiniz, sizi şaşırtan herhangi bir şey var mı?

Cevap: Olmaz mı? Örneğin arşivde Cezayir'le ilgili çok enteresan belgeler var. Cezayir, imtiyazlı bir beylik... Zannedersin ki kendi başına orada var olmuş. Hayır, öyle değil; içişleri devamlı buraya akıyor ve burada karar veriliyor. Şaşırtıcı... Bir başka gün olmadık bir mimarî parça, özellik keşfediyorsun. Daha keşfedilecek çok şey var.

Bu metindeki noktalı yere aşağıdaki başlıklardan hangisi getirilmelidir?

- A) HATIRA B) MAKALE C) MÜLAKAT
D) ELEŞTİRİ E) DENEME

3

Soru: Ölüm hakkında konuşmak rahatsız ediyor mu sizi?

Cevap: Canım ne olacak, gideriz biter. (Gülerek) Mesele mi yani? Ama benim ölümümden sonra yapılacaklar var, onlar fena.

Soru: Yazdınız mı gerçekten?

Cevap: Ooo... Buradan Teşvikiye Camii'ne kalkmak istiyorum eğer başka yerde manasızlık yapmazsam. Apartmanlardan müzik çalınsin istiyorum.

Soru: Ne çalsın istersiniz?

Cevap: Fecri Ebcioğlu bile olur. Eski... Biz, biz, biz... "Çıktık Açık Alınla" da olmalı. Ben 27'de doğdum. Münir Nurettin falan vardı. Safiye Aylalar vardı. Eskiler çalsın.

Yukarıda bir mülakat metninin son bölümü verilmiştir.

Bu metinde mülakatın aşağıdaki özelliklerinden hangisi yer almamaktadır?

- A) Soru-cevap şeklinde oluşturulur. B) Samimi bir dil kullanılır.
C) Görüşme yapılan kişiye teşekkür edilerek bitirilir. D) Sorular kısa ve herkesin anlayacağı bir dilde yazılır.
E) Mülakatı yapan kişi kendi düşüncelerini ön plana çıkarmaz.

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.giris yayinlari.com | girisyayinlari@gmail.com

